

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Fakulta ekonomická

Katedra regionálního managementu

Bakalářská práce

Etické financování, účast na lokálním
financování v Evropě a možnost
uplatnění v ČR

Vypracoval: Antonín Hořčica

Vedoucí práce: doc. Ing. Eva Cudlínová

České Budějovice 2017

JIHOČESKA UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Fakulta ekonomická

Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ing. Antonín Hořčica**
Osobní číslo: **E14559**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Strukturální politika EU pro veřejnou správu**
Název tématu: **Etické financování, účast na lokálním financování v Evropě a možnost uplatnění v ČR**
Zadávací katedra: **Katedra regionálního managementu**

Zásady pro vypracování

Cíl práce:

Bakalářská práce bude zaměřena na vymezení pojmu etické financování, jeho historii a trendy, a na zmapování jeho aplikace v Evropě. Dalším cílem bude získat informace o fungování etických bank působících v Evropě, zjistit informace o jejich historii, oblastech působení, zaměření a nástrojích, podle kterých hodnotí svou činnost. Na základě získaných poznatků ze zahraničí přistoupit k mapování situace v ČR, prověřit existují příklady etického financování a zhodnotit podmínky jejich působení.

Metodika práce:

1. Studium odborné literatury zaměřené na problematiku etického financování
2. Popis uplatnění etického financování v lokálních ekonomikách na příkladech v Evropě, jeho historie a trendů.
3. Analýza fungování vybraných etických bank v Evropě
4. Analýza situace v ČR v oblasti etického financování
5. Zhodnocení podmínek pro uplatnění etického financování v ČR
6. Návrhy a opatření pro zlepšení situace

Rámcová osnova:

1. Úvod, 2. Literární rešerše, 3. Cíl a metodika, 4. Řešení problematiky, 5. Provedení analýzy, 6. Závěr, 7. Resumé, 8. Použitá literatura, 9. Přílohy

Rozsah grafických prací: dle potřeby

Rozsah pracovní zprávy: 40 – 50 stran

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

1. **FERGUSON, N. (2011). Vzestup peněz: finanční dějiny světa. Vyd. 1. Praha: Argo.**
2. **GLOBAL ALLIANCE FOR BANKING ON VALUES: Strong, Sraightforward and Sustainable Banking [online] March 2012. Dostupné z: <http://www.gabv.org/wp-content/uploads/Full-Report-GABV-v9d.pdf>**
3. **GLOBAL ALLIANCE FOR BANKING ON VALUES: Real Banking for the Real Economy: Comparing Sustainable Bank Performance with the Largest Banks in the World. Oktober 2013. Dostupné z: http://www.gabv.org/wp-content/uploads/New-13-5923_GABV_report_Washington_07mvd1.pdf**
4. **JOHANISOVÁ, N. (2008). Kde peníze jsou služebním, nikoliv pánem: výpravy za ekonomikou přátelskou přírodě a člověku. Vyd. 1. Volary: Stehlík.**
5. **NOVÁČEK, P. (2011). Udržitelný rozvoj. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.**
6. **PRIEG, L., GREENHAM, T. (2012). Banky ve vlastnictví klientů - Výhody rozmanitého finančního sektoru. [online] Praha: Glopolis. Dostupné z: <http://glopolis.org/cs/clanky/studie-banky-ve-vlastnictviklientu/>**
7. **WEBER, O. (2011). Social Banks and the future of sustainable finance. Eds. Weber, O. & Remer, S., New York, NY: Routledge.**

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Eva Cudlínová**
Katedra regionálního managementu

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2016**

Datum odevzdání bakalářské práce: **14. dubna 2017**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. Ing. Eva Cudlínová
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 11. března 2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to - v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

13.4.2017

Podpis studenta

Robert Horáček

Poděkování.

Chtěl bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce doc. Ing. Evě Cudlínové za odborné vedení, za pomoc a rady při zpracování této práce.

Obsah

1 Úvod	11
2 Literární rešerše	12
2.1 Vymezení pojmu etická finanční instituce	12
2.2 Historická úloha finančních institucí	17
2.3 Stručná historie etického bankovníctví	18
2.3.1 Struktura prvních bank ve středověku	19
2.3.2 Rozkvět bankovníctví v 15. Století	20
2.3.3 Instituce Monti di Pietà v Itálii	20
2.3.4 Historie sociálních bank v 18., 19. a 20. století	21
2.3.5 Současná historie sociálních bank	23
2.4 Etické finanční instituce v Evropě a ve světě	24
2.5 Historie etických finančních institucí na území ČR	27
2.6 Co je moderní etické financování	28
3 Cíl a metodika	30
3.1 Cíl práce	30
3.2 Metodika	30
3.3 Hypotézy	31
4 Řešení problematiky	32
4.1 Přehled etických finančních institucí v Evropě	32
4.2 Hlavní typy a oblasti zaměření etických finančních institucí	32
5 Provedení analýzy	37
5.1 Lokalizace etických finančních institucí v Evropě	37
5.2 Formy etických finančních institucí v Evropě	38
5.3 Oblasti působení etických finančních institucí	39
5.4 Hlavní představitelé etického financování v Evropě	40
5.5 Analýza vybraných etických bank	41
5.6 Porovnání etických a konvenčních bank	42
5.7 Zkušenosti představitelů etických bank	47
5.8 Podmínky pro vznik etické banky v ČR	50
5.9 Situace v oblasti etického financování v ČR	51
5.10 Návrh postupu pro založení etické finanční instituce	53

6 Výsledky	55
6.1 Přehled výsledků	55
6.2 Návrhy a doporučení	57
7 Resumé	58
8 Použitá literatura a internetové zdroje	60
8.1 Literatura	60
8.2 Internetové odkazy	62
8.3 Přehled odkazů na weby etických finančních institucí	64
8.4 Přehled odkazů na organizace sdružující instituce zabývající se etickým financováním	67
9 Přílohy	68
9.1 Přehled tabulek	68
9.2 Přehled grafů	68
9.3 Přehled schémat	68

1 Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje vymezení pojmu etické financování se zaměřením na jeho historii a trendy v porovnání s klasickými finančními institucemi působícími v Evropě. Mapuje působení etických finančních institucí v Evropě, podává přehled o jejich formách a oblastech působení, především při financování projektů v sociální oblasti a na ochranu životního prostředí.

Součástí práce je porovnání etických finančních institucí s konvenčními a hodnocení jejich možného působení jakožto stabilizačního prvku ve finančním systému. V závěru je pak provedeno posouzení vhodnosti podmínek pro možnost působení etických finančních institucí v České republice. Při zpracování práce byla využita zjištění získaná nejen z literatury, ale i z přímých kontaktů s představiteli vybraných etických finančních institucí. Dále bylo čerpáno ze zkušeností z neúspěšného pokusu o založení první etické finanční instituce v České republice. Na závěr byla navržena doporučení pro postup při založení etické finanční instituce.

V práci byly použity jak původní české práce, tak zahraniční zdroje zaměřené na problematiku etických finančních institucí. Takto získané informace byly doplněny o informace samotných finančních institucí, a jejich mezinárodních sdružení, získané z internetových zdrojů a z přímé komunikace s nimi.

2. Literární rešerše

2.1 Vymezení pojmu etická finanční instituce

Určit jednoznačné vymezení pojmu etické financování není snadné, stejně tak není snadné vymežit pojem etická finanční instituce. Můžeme si pomoci definicí slov např. z Akademického slovníku cizích slov (ASCS), kde je pro pojem etika uvedeno, že se jedná o „*nauku o mravnosti, o původu a podstatě morálního vědomí a jednání*“ nebo v druhém významu o „*soustavu mravních zásad, morálku, mravnost*“ (“Internetová jazyková příručka: ASCS. Etika”), a slovo etický je pak uvedeno jako „*vyhovující požadavkům etiky, mravní, morální, mravoučný*“. (“Internetová jazyková příručka: ASCS. Etický”)

O financování se v Akademickém slovníku cizích slov (ASCS) dočteme, že se jedná o „*získávání a používání peněžních prostředků k zajištění chodu nebo rozvoje různých ekonomických sfér*“. (“Internetová jazyková příručka: ASCS. Financování”) Pro srovnání ještě uvádím vysvětlení slova finančnictví, kdy se jedná o „*soubor zařízení, o něž se opírá finanční hospodářství státu, finanční správa a věda, peněžnictví*“. (“Internetová jazyková příručka: ASCS. Finančnictví”) Instituce je pak uvedena jako „*zřízení, zařízení, ústav, orgán*“ nebo „*souhrn vztahů mezi lidmi upravený právními normami*“. (“Internetová jazyková příručka: ASCS. Finančnictví”)

Finanční instituce působí podle publikace *Bankovníctví v teorii a praxi* jako finanční zprostředkovatelé tak, že „*shromažďují volné peněžní prostředky za účelem dalšího použití na úvěry, investice do cenných papírů, zajišťují platební styk, ovlivňují množství peněz v ekonomice, atd.*“. Dále jsou zde jako hlavní finanční zprostředkovatelé (instituce) uvedeny: „*depozitní instituce (banky): komerční banky, stavební spořitelny, družstevní záložny; smluvně spořicí instituce: pojišťovny, podílové fondy, fondy peněžního trhu; ostatní finanční instituce: hypoteční banky, leasingové společnosti, faktoringové společnosti*“ (Mejstřík, Pečená, & Teplý, 2014, str. 48)

Z výše uvedeného by tedy bylo možné odvodit, že etické financování se zabývá získáváním finančních prostředků mravným způsobem a užíváním získaných prostředků podobným způsobem. Snaží se tedy provozovat své aktivity tak, aby vyhovovaly požadavkům etiky.

V poslední době se pojmy etika a etický vyskytují také v podnikatelské oblasti ve spojení s termíny podnikatelská etika a etika v podnikání. Vznikají etické kodexy nebo

etické závazky jako součásti firemních politik a strategií. Dytrt ve své knize *Etika v podnikatelském prostředí* (Dytrt, 2006) rozebírá, jak pojmu etika rozumí podnikatelské prostředí, jak se projevuje v manažerské praxi, jak proniká do podnikové kultury a jak firmy uplatňují sociální odpovědnost organizace (Corporate social responsibility). Často se však užití pojmu etika zužuje jen na chování pracovníků a manažerů firmy a komunikaci uvnitř firmy.

Tématem etiky v podnikatelském prostředí se zabývá i Putnová a Seknička v knize *Etické řízení ve firmě: nástroje a metody: etický a sociální audit*, kteří podnikatelskou etiku definují jako „Profesní, aplikovanou, normativní etiku“, k tomu ještě uvádějí definici Bohatého „V podnikatelské etice jde o reflexi etických principů do veškerých podnikatelských činností, zahrnujících individuální a korporativní hodnoty“. (Putnová, & Seknička, 2007, str. 15)

Tyto projevy podnikatelských subjektů vyústí ve snahu standardizovat „etické řízení“ ve firmách ve formě mezinárodně uznávaných standardů, jako je například standard pro provádění sociálních auditů SMETA neziskové organizace SEDEX (“Sedex: Supplier Ethical Data Exchange”). Podobně lze uvést standard SA8000 (“Social Accountability International: SA8000 Standard”). Podle těchto mezinárodně uznávaných standardů se pak firmy, podobně jako u systémů řízení, nechávají auditovat a certifikovat nezávislými organizacemi.

Výše uvedený firemní pohled nám sice vysvětluje uplatnění etických a sociálních aspektů při řízení firem, pomocí kterých lze působit na vytváření pozitivního prostředí ve firmě. To je často doprovázeno snahami o uplatnění sociální a ekologické odpovědnosti, a to nejen na vnitřní klima, ale i ve vztahu ke konkurenceschopnosti firmy. (Putnová, & Seknička, 2007) Určitě však stojí zato zde uvést, že součástí těchto závazků v sociálně a eticky odpovědné firmě může být finanční sponzoring zaměstnaneckých (sportovní a kulturní aktivity, životní pojištění, apod.) a lokálních aktivit (kulturní akce, festivaly, dotace pro chráněné oblasti přírody) nebo vlastní organizace kulturních aktivit (výstavy na pracovišti). Dokonce zde lze nalézt i podporu místních podnikatelských aktivit při zadávání zakázek například firmám zaměstnávajícím pracovníky s omezenou pracovní schopností apod. Více informací k tématu společenské odpovědnosti firem lze najít např. na webu Asociace společenské odpovědnosti, o.p.s., kde jsou uvedeny i odkazy na podnikové zprávy CSR, ve kterých je možné nalézt řadu dalších příklad „etic-

kého sponzoringu“ firem a užitečné odkazy na další zdroje informací k této tématice. (“Asociace společenské odpovědnosti”)

Toto uplatnění etiky v podnikání je specifickým projevem společenské odpovědnosti, ale příliš nepomáhá ve vymezení pojmu etického financování. Výše uvedené informace neřeší otázku vzniku a existence finančních institucí, které samy sebe nazývají etické nebo také sociální, udržitelné, alternativní, solidární apod. Pro pochopení rozdílu mezi klasickým podnikem a etickým přístupem k podnikání a tedy podnikem, který lze za takový považovat, se můžeme obrátit například k Johanisové, která ve své knize *Kde peníze jsou služebníkem, nikoliv pánem* uvádí, že klasický podnik podle modelu dokonalé konkurence „*vyvíjí činnost, aby vydělal peníze*“, oproti tomu „*sociální podnik ... pořadí důležitosti převrací – vydělává, aby mohl vyvíjet činnost, která má pro něj a jeho okolí nějaký smysl. Peníze se tak nenápadně mění z pána ve služebníka, z cíle v prostředek.*“ (Johanisová, 2008, str. 97).

V této souvislosti je potřeba zmínit i tržní logiku půjčování peněz na drobnou podnikatelskou činnost. Zainteresovanost standardních bank je taková, že jak uvádí Johanisová, banky „*raději půjčují bohatým na velké projekty než chudým na malé projekty*“. Důvodem je, že u malých projektů často chybí ručení, a současně má banka nižší zisk, protože u velkých projektů má relativně nižší administrativní, resp. provozní náklady. (Johanisová, 2008, str. 18).

Johanisová ve své knize také uvádí příklady různých forem půjčování na malé a místní projekty, jak těch, kteří půjčují, tak těch, kteří si půjčují pro místní potřebu, jako půjčování bez úroku nebo družstevní formy financování. Dále popisuje příklady ze svého pobytu ve Velké Británii, například založení a působení úvěrového družstva v Glastonbury. Příkladem podobného typu instituce působící v ČR je úvěrové družstvo Chotěboř.

Výše uvedený princip smysluplného využití peněz lze aplikovat i na finanční instituce, jak je uvedeno ve studii Priega a Greenhama *Banky ve vlastnictví klientů* (Prieg, & Greenham, 2012). Banky, které jsou ve vlastnictví klientů mají jak sociální, tak finanční cíle a přispívají k finanční stabilitě, místnímu hospodářskému rozvoji, úvěrování podniků a lepší dostupnosti finančních služeb. Na rozdíl od klasických finančních ústavů, jejichž cílem je maximalizace hodnoty pro akcionáře, je jejich společným cílem vytvořit hodnotu pro zainteresované instituce a osoby, nikoli pouze pro akcionáře. V rámci této studie byly nalezeny čtyři hlavní skupiny finančních ústavů ve vlastnictví klientů: druž-

stevní banky, družstevní záložny, komunitní rozvojové finanční instituce a spořitelny veřejné služby. Tyto finanční instituce mají pozitivní vliv na finanční stabilitu, a to díky opatrnějšímu přístupu k bilanci a rozvoji poskytování úvěrů v době po finanční krizi. Studie zároveň upozorňuje na to, že jejich růst je omezován nedostatkem kapitálu.

Ani tato studie však nepostihuje všechny aspekty pojmu etické financování. Zahrnuje čtyři důležité typy finančních institucí, které pracují na družstevní a komunitní bázi. Postihuje tedy sice významný, ale nikoliv úplný obsah a rozsah pojmu etické financování.

Podle Reiglové (Reiglová, 2009) lze do etického finančnictví zařadit různé alternativní přístupy, které jej rozšiřují o nějaký etický aspekt. Ten zahrnuje různé formy komunitního a vzájemného bankovníctví, (včetně družstevnictví, jak uvedeno výše u Priegla a Greenhama), ale také mikrofinance, etické investování, lze sem zařadit i angažované akcionářství a etické pojišťovnictví. Dále uvádí, že mezi „etická“ patří hlavně sociální a environmentální témata.

Pro fundovanější vysvětlení pojmu etické financování se můžeme obrátit na Webera a Remera, kteří ve své knize *Social Banks and the Future of Sustainable Finance* (Weber, & Remer, 2011), kterou lze považovat za jednu z mála, pokud ne za jedinou systematickou publikaci věnovanou tématice sociálního a etického bankovníctví. Autoři ve své publikaci používají místo etické termín sociální bankovníctví nebo v širším smyslu financování. V textu však často dochází k záměně jednotlivých pojmů a sami autoři uvádějí, že je velmi obtížné najít správnou definici a také to, že řada autorů prací z této oblasti trvá důsledně na tom, aby se pojmy jako sociální, etický, udržitelný navzájem nezaměňovaly, a jiní autoři zase naopak tvrdí, že pojmy jako sociální, etický a udržitelný jsou zaměnitelné.

V knize Webera a Remera se vyskytuje pojem udržitelnost, který se stává dalším aspektem spojeným s etickým financováním. Tento pojem se používá od roku 1987, kdy se poprvé pojem udržitelný rozvoj (sustainable development) objevil ve zprávě komise OSN pro životní prostředí *Naše společná budoucnost*, jak uvádí Nováček ve své knize *Udržitelný rozvoj* (Nováček, 2010). Anglický výraz sustainable se dnes překládá jako udržitelný nebo také trvale udržitelný. Ve zprávě komise OSN se v roce 1987 udržitelný rozvoj definuje jako: „*Takový rozvoj, který uspokojuje potřeby současnosti bez ohrožení potřeb budoucích generací uspokojovat své vlastní potřeby.*“ a dále je definice rozvedena s důrazem na environmentální a sociální aspekt: „*V nejširším smyslu je strategie*

udržitelného rozvoje zaměřená na prosazování harmonie mezi lidskými bytostmi a mezi lidstvem a přírodou.“ Nováček tuto definici považuje za dosti vágní a jako možný zdroj neshod ji proto doplňuje ve své knize o řadu dalších definic a interpretací. Z nich pokládá za významnou definici Evropského parlamentu, kde „*Udržitelný rozvoj je takový, který přináší zlepšování životní úrovně a blahobytu lidí v mezích kapacity ekosystémů při zachování přírodních hodnot a biologické rozmanitosti pro současné a příští generace*“. Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) pak udržitelný rozvoj definuje jako „*dynamickou rovnováhu mezi ekonomickými, sociálními a environmentálními aspekty vývoje v podmínkách globalizace, resp. jako ekonomicky efektivní, sociálně únosný a environmentálně šetrný rozvoj ve všech oborech lidské činnosti*“. (Nováček, 2010, str. 216 -220)

Z uvedených definic můžeme odvodit, a aplikovat na problematiku etického financování, že udržitelnost je prvek, který zde má své opodstatnění a má smysl se jím zabývat. Etické a udržitelné se vzájemně doplňují.

Weber a Remer se ve své knize při zdůvodnění toho, proč neexistuje jasná definice ať už sociálního či etického bankovníctví, odvolávají na Franse de Clerka, spoluzakladatele Triodos Bank, jedné z neúspěšnějších etických bank, který došel k závěru, že neexistuje jasná definice sociálního bankovníctví proto, že : „*Sociální, etické, alternativní, udržitelně rozvojové a solidaritní bankovníctví a finance jsou označení, která se v současné době používají k vyjádření konkrétních způsobů práce s penězi založené na nefinančním uvažování. Přesná a jednotná definice těchto typů financování jako takových není k dispozici, a z důvodu různých tradic, z nichž aktéři etického financování vzešli, snad ani není možná.* (de Clerck, 2009)“ (Weber, & Remer, 2011, str. 34).

Weber a Remer s de Clerkovým závěrem souhlasí. K tomu ještě doplňují vyjádření Jamese Nivena z aliance Global Alliance for Banking on Values (GABV) o přímém dopadu úvěrů a investic, které slouží lidem, životnímu prostředí a podporují kulturu, čímž ukazují, že je odlišný přístup k bankovníctví možný a nutný, a že tento přístup může působit nepřímo i na ostatní a může se stát součástí diskusí o budoucnosti tohoto finančního odvětví.

Z uvedených různých přístupů lze shrnout, že se v souvislosti s etickým financováním vyskytují nejen pojmy sociální, etické, ale i alternativní, solidární a udržitelně rozvojové.

V návaznosti na De Clerka a Nivena pak navrhuji Weber a Remer definovat sociální bankovníctví jako *“Bankovníctví, jehož cílem je mít pozitivní dopad na lidi, životní prostředí a kulturu prostřednictvím bankovních nástrojů, tj. spořicíh účtů, půjček, investic a další bankovních produktů a služeb“*. (Weber, & Remer, 2011., str. 34).

Ve svých dalších úvahách a komentářích se budu držet tohoto konceptu, protože mám zájem, co nevíce se blížit poznatkům z praxe etického financování, byť si uvědomuji nezbytnost teoretických východisek a sami autoři volají ve své knize po teoretickém a definičním zakotvení, které by zastřešovalo tematiku etického financování.

2.2 Historická úloha finančních institucí

Pokud se chceme vyznat v dnešní složité soustavě finančních institucí a poznat úlohu a místo etických finančních institucí je nezbytné podívat se na historii vzniku a původu klasických a etických finančních institucí.

Vznikem a vývojem finančních systémů se zabýval Fergusson v knize *Vzestup peněz: finanční dějiny světa* (Ferguson, 2011), kde popisuje historii jednotlivých složek moderního finančního systému. Postupně se zde můžeme seznámit s počátky peněz a úvěru, jít po stopách dluhopisů a obchodování s cennými papíry. Dále nás seznamuje s příběhem pojištění, s trhem nemovitostí, vznikem a pádem a novým vzestupem mezinárodních financí.

Můžeme tak dosledovat zrod italského bankovního systému ve 14. století, který se stal vzorem pro jeho pokračovatele v 17. století, pro Nizozemce (Amsterodamská směnná banka) a Angličany (Bank of England), ale také pro Švédy (Riksbank). Postupně vznikaly další inovace v oblasti bankovníctví, až se objevily předchůdkyně dnešních centrálních bank, které poskytovaly veřejné i soukromé finanční služby.

Takto bychom mohli pokračovat po jednotlivých etapách této velmi zajímavé historie vývoje peněz, rozvoje bankovníctví a světa financí, která přinesla banky, trhy s dluhopisy, burzy cenných papírů, pojišťovnictví a vlastnickou demokracii. Ekonomiky, které tyto nástroje využívaly, si vedly lépe než jiné, protože tyto nástroje umožnily ve své době lepší alokaci zdrojů. Tyto dějiny vzestupu peněz však nejsou klidné a plynulé, „jsou plné bublin a jejich konců, šílení, a panik, šoků a krachů.“ (Ferguson, 2011, str. 270).

Po tomto krátkém popisu vývoje finančních institucí jsme dospěli do současnosti, kdy se ustálila bankovní soustava, která je typicky tvořena centrální bankou a komerčními bankami. Centrální banka je ústřední bankou státu, která plní své funkce při emisi peněz, tedy měnovou politiku a garantuje stabilitu finančního systému. Vedle centrální banky fungují komerční banky jako soukromé instituce, které na jedné straně přijímají vklady a na straně druhé poskytují úvěry, a ty jsou hlavní položkou jejich aktiv. Největším závazkem jsou vklady klientů. (Pavelka, 2007)

Dnešní finanční systém, jak se uvádí v publikaci *Values Based Banking. Bringing the voice of the citizen into finance* (Vienna group of citizens, 2015) nabízí tři klíčové služby, které podporují reálnou ekonomiku. Jsou to:

- „a) platební, zúčtovací a transakční služby, jako např. ukládání vkladů, vedení účtů, služby pro zúčtování plateb, aj.;*
- b) zprostředkovací služby, při kterých jsou úspory domácností ukládány na vkladových účtech, v penzijních nebo investičních fondech, ty jsou pak využity pro financování dalších aktivit; a*
- c) přenos rizika, pojištění a vkladové účty umožňují domácnostem a firmám zajištění zajistili proti likviditnímu šoku, zatímco další produkty usnadňují rozložení dalších finančních rizik.“*

(Vienna group of citizens, 2015, str. 7)

Tyto služby podporují alokaci kapitálu a výrobu a směnu zboží a služeb, které jsou nezbytné pro dobře fungující ekonomiku. Banky provádějí financování primárně formou poskytování půjček. Finanční trhy slouží jako fórum, kde jsou vydávány a obchodovány dluhové a majetkové cenné papíry. V průběhu historie bankovníctví bylo výhradním účelem bank sloužit lidské potřebě v reálné ekonomice. Po většinu doby to bylo považováno za normální, byl to zlatý věk bankovníctví a financí. Současné vnímání a praxe finančního systému, včetně bankovníctví, je považováno za sobecké, poháněné krátkodobou maximalizací zisku. To může být sice částečně pravda, ale faktem je, že finanční systému nadále hraje významnou roli v podpoře potřeb reálné ekonomiky.

2.3 Stručná historie etického bankovníctví

Paralelně se vnikem klasického bankovníctví a finančních institucí se vyvíjeli i snahy o jejich „etické“ uplatnění. V této kapitole čerpám především z příspěvku Riccarda Mila-

na (Milano, 2011), který zpracoval, pro již výše zmíněnou publikaci Webera a Remera. Milano se zde zaměřuje na popis a historickou zkušenost spojenou se vznikem etických a sociálních bank a mikroúvěrových institucí. Jejich původ vidí především v italské, německé a rakouské historii finančních institucí. Vychází ze zkušeností prvních bank, u kterých již v počátku lze identifikovat dva typy: banky veřejné a banky soukromé, později na ně navazuje vznik prvních spořitelen a družstevních záložen. Nové sociální povědomí a přehodnocení role finančního zprostředkování přineslo různé formy etických bank v Evropě a v mnoha částech světa.

2.3.1 Struktura prvních bank ve středověku

Milano uvádí, že činnost prvních bank ve středověku byla omezena římským církevním právem, které považovalo ty, kteří půjčovali penízem za účelem zisku za hříšníky, přičemž samotné půjčování peněz bylo označováno za lichvu, která byla považována za hřích a byla pro křesťany zakázána. (Milano, 2011)

To lze doložit následujícími citacemi z internetové verze ekumenického překladu bible: první citace je z kapitoly Exodus 22, 24 „*24 Jestliže půjčíš stříbro někomu z mého lidu, zchudlému, který je s tebou, nebudeš se k němu chovat jako lichvář, neuložíš mu úrok*“, (“Bible.net. Český ekumenický překlad bible: Exodus 22, 24”) nebo obdobně druhá citace je z kapitoly Leviticus 25, 35-37 „*35 Když tvůj bratr zchudne a nebude moci vedle tebe obstát, ujmeš se ho jako hosta a přistěhovalce a bude žít s tebou. 36 Nebudeš od něho brát lichvářský úrok, ale budeš se bát svého Boha. Tvůj bratr bude žít s tebou. 37 Svě stříbro mu nepůjčuj lichvářsky, na poskytované potravě nechtěj vydělávat.*“ (“Bible.net. Český ekumenický překlad bible: Leviticus 25, 35-37”)

Milano uvádí, že důvod, proč v té době většina lichvářů byli Židé, bylo to že jejich doktrína jim umožňovala půjčování na úrok mimo jejich komunitu. Feudální společnosti nebyla schopna zajistit potřeby obyvatelstva a vznikaly rozpory, kde na jedné straně byla velká chudoba a na druhé straně bohatství. Existovaly sice snahy o řešení chudoby pomocí dobročinnosti, ta však nebyla schopna chudobu odstranit, pouze zmírňovala její následky. První pokus o zásadní řešení těchto rozporů lze nalézt u řádu františkánů, kteří v návaznosti na benediktýnský způsob mnišského života, známého heslem Ora et labora (modli se a pracuj), vytvořili významnou školu křesťanských ekonomických úvah. Chtěli v ní řešit problém lichvy a půjčování peněz zatížených rizikem. Současně prohlá-

sili dobročinnost a zisk za dvě stránky jedné ekonomické reality. Přitom jim bylo jasné, že „*charita pomáhá přežít, ale ne žít, protože žít to je vyrábět, a s tím charita nepomůže*“. (Milano, 2011, str. 60).

2.3.2 Rozkvět bankovníctví v 15. století

V další části Milano popisuje situaci italského bankovníctví v 15. století, kdy se staly italské banky velmi váženými institucemi a současně patřily mezi největší v Evropě. Mezi nejvýznamnější banky té doby patřily banky v Benátkách a v Miláně a nejstarší úvěrová instituce v Evropě, která vznikla v Neapoli. Významní byli florentští bankéři, mezi nejznámější finanční rodiny patřily Bardiové, Peruzziové a Medičejští, kteří se stali významnými politickými aktéry tehdejší Evropy.

Aktivity bank se týkaly tří hlavních oblastí. První bylo *zastavárenství*, kde však hromadění zisku bylo v rozporu s převažující kulturou, takže jeho provozování bylo omezené. Další bylo *směnárenství*, což byla základní činnost, která umožňovala obchod a byla významná hlavně proto, že se v různých regionech (hlavně v Itálii) v té době používaly různé druhy mincí; a konečně to byly *veřejné banky*, které vznikly až později v šestnáctém století s rostoucí potřebou státu po střednědobých a dlouhodobých finančních službách, hlavně pro potřebu udržování armád a byrokratického aparátu. Půjčky byly za normálních okolností zaručeny židovskými úvěrovými bankami, lombardskými (termín "Lombard" zahrnuje všechny italské banky) bankami a vlámskými a postupně i francouzskými a německými rodinami. Úroková sazba se pohybovala mezi třiceti a čtyřiceti procenty, pokud byl klient z obce, panství nebo knížectví, ve kterém měl úvěrový ústav sídlo, byl úvěr značně snižena. (Milano, 2011)

2.3.3 Instituce Monti di Pietà v Itálii

Významným milníkem v historii finančnictví se stal vznik prvních eticky orientovaných institucí v 15. století (Milano, 2011). Žebravé řády františkánů a dominikánů, které byly proti zpoplatnění úroku, si současně uvědomovaly to, že úvěry jsou pro rozvoj obchodu a výroby nezbytné. Františkán Bernard Sienský se zabýval zdůvodněním soukromého vlastnictví, etikou obchodu, stanovením hodnoty a ceny a také spravedlivým úrokem z úvěrů. Podnikavý člověk, typicky obchodník nebo řemeslník, podle něj, je Bohem ob-

dařen pracovitostí, výkonností, odpovědností a sklonem k riskování. Proto má právo vydělávat a sklízet plody ze svého riskování.

Tyto řády se také zabývaly možnostmi, jak zlepšit péči o chudé, a nabídly alternativu k úročným půjčkám od židovských bankéřů. Začaly provozovat úvěrové aktivity fungující na neziskovém základě. První zastavárna na základě této doktríny vznikla v roce 1458 v Ascoli Picenne v Marche a byla následována další v Perugii. Tato banka, si dala název Monte di Pieta, poskytovala půjčky obchodníkům a řemeslníkům, přičemž vyloučila úvěry pro luxusní spotřebu. Úroková sazba neměla obecně více než 6 procent. Tyto instituce se v 60. a 70. letech 15. století rychle rozšířily po Itálii.

Na instituce typu Monte di Pieta navázaly v 17. století jejich modifikace ve Francii, kde byly úpravy provedeny podle návrhů Huguese Delestra a v Británii, kde jejich provozování podporoval známý spisovatel Daniel Defoe. Tyto aktivity však byly v Evropě přerušeny napoleonskými válkami. Pak již převzali vůdčí roli v oblasti „odpovědného“ finančnictví spořitelny s novými schémata, jak úvěrovat projekty pro sociální angažmá.

U instituce typu Monti de Pieta můžeme najít řadu prvků, které se shodují s dnešním pojetím etických financí. Ne však v tom smyslu, že by byly příkladem etického podnikání jako takového, ale spíše proto, že prováděly bankovníctví bez lichvy, za přijatelné úrokové míry 5-6%.

2.3.4 Historie sociálních bank v 18., 19. a 20. století

Po napoleonských válkách se v Evropě v 18. století zvýšila, i v souvislosti s průmyslovou revolucí, poptávka po bezpečném shromažďování úspor středních i nižších tříd (Milano, 2011). Realizace tohoto modelu byla zahájena v kupeckých městech na severozápadě Německa formou tzv. Sparkasse. První moderní spořitelna vznikla v roce 1778 v Hamburku s cílem poskytnout skromným a pracovitým lidem možnost odložit si stranou své úspory s nějakým úrokem, tato forma se rozšířila do Rakouska-Uherska, Švýcarska a pak i do severní Itálie. Podobné spořitelny byly zakládány i ve Španělsku, Francii, Velké Británii a ve Spojených státech.

Hlavní funkcí, kterou se spořitelny vyznačovaly, bylo shromažďování úspor po poměrně malých částkách a víceméně náhodně. Cílem bylo zajistit bezpečnost vkladů a životaschopnost instituce. Do spořitel (záložen) si ukládaly peníze i poměrně chudé části populace.

Koncem 19. století začaly vznikat další typy institucí, které působily na družstevním základě, a to ve formě lidových a venkovských bank. Původ lze vystopovat k Robertu Owenovi, průkopníkům v Rochdale a k prvním pokusům o vznik družstev mezi lety 1830 a 1840 ve Francii. Podobně jako v dřívějších obdobích se zde projevuje snaha po potírání lichvy, která dopadala na chudé, ale také snaha dát možnost poskytnutí úvěrů i lidem se skromnými ekonomickými prostředky. Družstevní banky prošly dvěma různými formami. (Milano, 2011)

První typ je spojen se jménem pruského právníka Hermanna Schulze-Delitzsche, který se v roce 1850 pokusil o založení prvního družstva zaměřeného na pojišťovnictví. Následně se vydal cestou úvěrových družstev, které se staly v místě vzniku v Pomořansku a v Sasku velmi populárními a staly se předzvěstí budoucích lidových Volksbank. Družstevní banky se začaly šířit po Evropě i po celém světě, byly zakládány především ve městech, a staly se tak bankami obchodníků, řemeslníků a odborníků, zatímco druhý typ družstevních bank působil především v zemědělských oblastech a klienty byli výhradně farmáři.

Jak spořitelny, tak družstevní záložny jsou tradičně spojeny s regionální úrovní. Charakteristickým rysem lidových družstevních bank bylo nastavení tzv. kapitačního hlasování, tzn. každý člen měl jeden hlas, bez ohledu na počet a hodnotu jeho podílu. Předpokládalo se, že žádný člen nemůže překročit 0,50 % kapitálu, čímž bylo dáno, že nejmenší počet členů může být 200.

Banky založené na družstevním principu se ukázaly být velmi úspěšnými. Dnes jsou zastoupeny Evropskou asociací družstevních bank - EACB, European Association of Cooperative Banks ("EACB") a Mezinárodní konfederací lidových bank CIBP, International Confederation of Popular Banks ("CIBP").

Další postavou německého sociálně laděného bankovníctví, která se objevila v 19. století a následovala předchozí model, byl Friedrich W. Raiffeisen (Milano, 2011), který své působení obrátil na venkov. Navázal na model úvěrového družstva, přičemž respektoval ekonomické principy a v kombinaci s etickou motivací založenou na křesťanských principech. Jeho model byl úspěšný v německy mluvících zemích následně i v dalších zemích a ve své první podobě vydržel až do 1. světové války. Stal se referenčním modelem pro Evropu prakticky až do období po 1989 a uplatnil se při změnách ve východních ekonomikách.

Rolnické banky byly provozovány jako vzájemné neziskové podniky na základě uplatnění ekonomické demokracie. Část jejich aktiv byla k dispozici jen členům, a to ne pro zisk, ale pro vzájemný prospěch. Rozlišovacím prvkem, který nebyl uplatněn v žádném jiném typu banky (ani u lidových družstevních bank) byl právě mutualismus, ve smyslu vzájemné prospěšnosti. Zde je možné hledat i zdroje družstevního systému, kterými jsou spolupráce, vzájemnost, lokalismus. Tento model místní banky, podle citace Rifkina, „ ... se stará o identitu a kulturu svého regionu. ... Udržet peníze v rámci komunity je důležitou rolí. Peníze, které jsme dali bance musí být znovu použity místně. To je také způsob, jakým mohou místní banky přispět k posílení místní kultury, která vytváří důvěru, bez níž neexistuje trh. (Rifkin, 2000)“. (Milano, 2011, str. 78-79).

Tento přístup, zaměřený na podporu míst, ve kterých banky působí, pak vstupuje jako jeden z pilířů do etických bank vznikajících během posledních desetiletí 20. století.

K tomuto krátkému historickému přehledu různých typů bank, které byly předchůdky moderních etických bank, je třeba ještě dodat, že existovaly ještě další typy finančních institucí. Mezi ně patří katolické sociální banky, které působily především v Itálii. Jejich působení bylo vyvoláno novou sociální doktrínou církve zásluhou papeže Lva XIII v jeho encyklice *Rerum novarum* z roku 1891. (Milano, 2011)

2.3.5 Současná historie sociálních bank

Při zkoumání historie sociálních finančních institucí se vyjevuje kontrast mezi snahou o úctu k člověku a jeho existenci skrze práci, která se projevovala v různých formách od charity až po družstevní spolupráci. (Milano, 2011). Tyto snahy reprezentovaly instituce typu Monti de Pietà, družstevní záložny a venkovské spořitelny. Paralelně k nim se provozovaly konvenční a soukromé banky, které umožňovaly se značným ziskem investice do průmyslových revolucí. V průběhu počátku 20. století a během 1. světové války až do Velké hospodářské krize roku 1929 byla bankovní situace velmi složitá, vznikly centrální banky a došlo k zásadním změnám. Jednou z nich bylo, že došlo ke změně distribuce bohatství ve směru ke třetím stranám, a to prostřednictvím státní sociální péče. V tomto období se také vyskytly potíže u spořitelen a lidových bank.

Po 2. světové válce došlo k hospodářskému oživení, ke kterému přispělo i uzavření bretonwoodských dohod. Na jedné straně došlo ke značnému rozšíření sociální péče, na druhé straně zde byl vliv konce kolonialismu, konflikt na Blízkém Východě a existence

studené války. V 70. letech pak nastal nástup globalizace spojený s financizací ekonomiky a podporovaný nástupem informačních technologií umožňujících téměř neomezený peněžní oběh a výnosy z čistě finančních operací, které vedly k přeměně úspor domácností k čistě spekulativním investicím. Došlo k nevyhnutelnému vývoji k různým typům finančních krizí, z nichž nejhlubší byla finanční krize v roce 2008. V té době došlo ke značným změnám v životě mnoha lidí a následně vytvoření poptávky po etickém myšlení ve finančnictví, které již bylo téměř úplně zapomenuto.

V 70. letech 20. století došlo k obnově zájmu o etické myšlení, a následovalo založení řady etických a alternativních bank a finančních institucí, které se pokoušely vzkřísit sociální a etické ideály se zaměřením na sociální a ekonomické vztahy, a nejen na maximalizaci zisku.

2.4. Etické finanční instituce v Evropě

Nově vzniklé etické banky a finanční instituce ze 70. let lze rozdělit v zásadě do čtyř hlavních skupin:

- 1) instituce provozující sociální bankovníctví pro skupiny obyvatel nevyužitelné z pohledu standardních bank,
- 2) instituce provozující ekonomicky nové metody, např. odstranění prvotní orientace na zisk,
- 3) instituce zaměřující se na nové tržní segmenty, např. mikroúvěry,
- 4) instituce zabývající se charitativní činností.

(Milano, 2011)

Mezi etické a alternativní banky lze podle Milana zařadit přibližně 20 aktuálně existujících institucí, které spojuje úsilí používat peníze jako prostředek, a ne jako cíl. Zaměřují se na to, aby zajistily úvěry pro národní i mezinárodní spolupráci, ochranu životního prostředí, kulturu a umění, sociální integraci, atd. Jsou transparentní a nabízejí svým klientům možnost volby do jakých sektorů či projektů své úspory alokovat.

Dnešní etické banky a finanční instituce lze odvodit od antroposofie Rudolfa Steinera a jeho nauky o podpoře rozvoje lidských bytostí, a to jak v materiálním tak duchovním smyslu. Na tomto základě vznikla v roce 1974 v Německu banka GLS-Bank (Gemeinschaft für Leihen und Schenken). GLS-Bank byla a je družstevní bankou, která při za-

chování svých antroposofických principů financuje ekologicky a sociálně zaměřené projekty, jako větrné a solární elektrárny, biofarmy, porodní domy a podniky vlastněné ženami. V roce 2003 došlo k akvizici Ökobank, banky, která sloužila od roku 1988 environmentálnímu hnutí. Postupně se objevilo dalších pět bank: banka Triodos v Nizozemsku (1980); Merkur v Dánsku (1982); Freie Gemeinschaftsbank BCL ve Švýcarsku (1984); Cultura Bank v Norsku (1997) a Ekobanken ve Švédsku (1998). Později ještě v tomto duchu vzniklo francouzské podpůrné finanční družstvo La Nef (1989). Způsob aplikace Steinerových zásad a jejich promítnutí do konkrétní činnosti se, však u jednotlivých bank velmi liší.

Dalším typem moderních etických bank je početná a rostoucí skupina regionálních bank. Jednou z nich je italská Banca Popolare Etica, která je založena na etických principech, které však odvozuje z negace některých běžných praktik finančních institucí. Mezi zásadami, které dodržuje je především zásada nevyužívat peníze pro obchod se zbraněmi a pro různé praktiky ohrožující lidi a životní prostředí.

V Evropě, kromě Ethical Popular Bank (Itálie) ještě existují: „*Mag (Verona, Miláno, Piemonte, Reggio Emilia, Benátky) (Itálie); Adriatic Ethical Bank (Itálie); APS Bank Ltd. (Malta); Bank Für Sozialwirtschaft (Německo); OekoGeno eG (Německo); Alternative Bank Switzerland (Švýcarsko); Sifa (Francie); Caisse Solidaire (Francie); Colonya, Caixa Pollença (Španělsko); Fiare (Španělsko); FET (Španělsko); Charity Bank (Spojené království); Cooperative Bank (Spojené království); 43 Groupe Crédal (Belgie); Réseau FA (Belgie); Soficatra (Belgie); Netwek Vlaanderen (Belgie); Ekobanken Medlemsbank Ekobanken (Švédsko); Femu qui (Francie); Hefboom (Belgie); Integra Co-operative (Slovinsko); Tise (Polsko); Takuu Säätiö (Finsko); Osuuskunta Eko-Osuusraha (Finsko); asbl (Lucembursko). Dále existuje celá řada bank, které přímo nedodržují sociální a etické zájmy, ale ve skutečnosti působí v neziskovém sektoru, jako například: Banca Prossima (Itálie), CFI Compagnia Finanziaria Industriale (Itálie), atd“.* (Milano, 2011, str. 90)

Tyto banky, a to nejen evropské, se sdružují v řadě mezinárodních organizací:

FEBEA, Evropská federace etických a alternativních bank (“FEBEA“) je nezisková organizace, která byla založena v roce 2001 s cílem podporovat a rozvíjet etické a alternativní financování v Evropě. FEBEA byla vytvořena šesti eticky orientovanými evropskými finančními institucemi: Banca Popolare Etica (Itálie), Crédit Coopératif (Fran-

cie), Credal (Belgie), Hefboom (Belgie), Caisse Solidaire du Nord Pas de Calais (Francie) a TISE (Polsko). V současné době FEBEA sdružuje 24 členů ze 13 evropských zemí.

INAISE, Mezinárodní asociace investorů v sociální ekonomice (“INAISE”) je mezinárodní síť finančních institucí, které jsou orientovány směrem k trvale udržitelnému finančnímu a sociálnímu rozvoji. Vznikla v roce 1989 jako hnutí sociálních investorů z Evropy i v některých mimoevropských zemích.

V roce 2009 byla založena Globální aliance pro bankovníctví podle hodnot Global Alliance for Banking on Values (“GABV“). Je to celosvětová síť sociálního bankovníctví, která usiluje o rozvoj nových způsobů práce. Její snahou je řešit ve střednědobém až dlouhodobém horizontu koncept udržitelnosti a nových forem vlastnictví a hospodářské spolupráce. (Milano, 2011).

Kromě Milanem zmiňovaných asociací ještě existuje organizace Instituce pro sociální bankovníctví ISB, Institute for Social Banking (“ISB”).

Zvláštní kategorií finančních institucí jsou mikrofinanční aktivity, které jsou zajímavé především svým zaměřením na poskytování finančních služeb chudším vrstvám občanů. Zde je však třeba říci, že ne všechny tyto aktivity vždy splňují požadavky etického financování. Může se jednat, a často se také jedná, o čistě komerční bankovní činnost. Nejznámější mikrofinanční institucí je Grameen Bank v Bangladéši založená v roce 1976 nositelem Nobelovy ceny za mír Muhammadem Yunusem. Existuje řada institucí založených na mikrofinancích, existují i v Evropě a lze je najít v konsorciích MFM - Micro Finance Network, italské Consorzio Etimos. V oblasti mikrofinancování patří dále mezi významné mezinárodní asociace EMN, European Microfinance Network (“EMN”) a EMFP, European Microfinance Platform, (“EMFP”).

Ještě je třeba zmínit skupinu bank, které nevytváří zisk prostřednictvím klasického bankovního nástroje - úroku. U nich se může jednat o náboženské důvody, jak je tomu u islámského bankovníctví nebo o místní západní banky, které nepracují s úrokovou sazbou. U islámských bank se jedná o náboženský zákaz úrokové sazby, která se přirovnává k lichvě, podobně jako to bylo uvedeno v souvislosti s počátky bankovníctví v Evropě. Příkladem západní banky, která funguje bez úrokové sazby, je švédská JAK bank, která v uplatnění úroků vidí jako příčinu ochuzení společnosti a ekonomické nestability, JAK odmítá spekulativní úrok. (Milano, 2011).

2.5. Historie etických finančních institucí na území ČR

V českých zemích má bohatou historii družstevnictví, jehož historii ve stručné formě můžeme najít na stránkách Družstevní asociace České republiky. Vznik družstevnictví na základě svépomoci, spolupráce a solidarity se datuje do poloviny 19. století. První družstvo vzniklo v roce 1847 v Praze, byl to Pražský potravní a spořitelní spolek, který působil jako kombinace spotřebního a spořitelního družstva. K rychlému rozvoji družstevnictví došlo po vzniku samostatného Československa a v období mezi světovými válkami došlo k jeho největšímu rozmachu na našem území. Druhá světová válka přinesla okupaci, která činnost družstev silně omezila. Po krátkém oživení po konci druhé světové války se koncem 40. let družstevnictví muselo podřídit centralizačním požadavkům a změnám nového režimu, což se projevilo v omezení řady družstevních principů, nuceném sdružování a naopak rušení některých oblastí činností. K obnovení tradičního družstevnictví došlo po roce 1989, přičemž družstevní forma podnikání je aktuální dodnes. (“Družstevní asociace České republiky: Historie českého družstevnictví”)

Více informací o počátcích družstevnictví v Českých zemích v 19. století, o duchovním zakladateli českého družstevního hnutí Františku Cyrilu Kampelíkovi a jeho úvěrních družstvech (kampeličkách), rozvoji družstevnictví na počátku 20. století, a zvláště v meziválečném období a v období krátce po 2. světové válce do roku 1952 se lze více dozvědět od Ladislava Feierabenda v knize *Zemědělské družstevnictví v Československu do roku 1952* (Feierabend, 2007). Další informace lze najít například v publikaci *160 let družstevnictví v České republice: 1847-2007* (Svoboda, 2006).

Bohužel stav současného českého finančního družstevnictví poznamenal vývoj na konci 90. let, kdy došlo sice k jeho velkému rozvoji, ale také k velkému počtu krachů kampeliček. Příčinou byl, jak píše Johanisová, benevolentní zákon, nedostatečný dohled ze strany státu a především nedodržení družstevních zásad, např. v tom směru, že původní záložny byly orientovány místně, zde však docházelo k neomezenému rozmachu. Dalším důvodem, bylo, že se členem představenstva mohl stát každý, bez ohledu na kvalifikaci, a aniž by znal družstevní principy. Výsledkem je, že tím utrpěla pověst kampeliček a tato situace se velmi těžce napравuje. (Johanisová, 2008)

O aktuálním stavu družstevních záložen pojednává publikace *Družstevnictví v kostce* (Guth, Vojtíšková, & kol., 2014), kde se uvádí, že po období krachů kampeliček v 90.

letech, kdy značně poklesl jejich počet, v letech 2010-2013 sice počet vkladů již rostl, ale krachování dále pokračovalo. V roce 2014 se připravovala zákonná regulace, která podstatně zpříšňuje podmínky a očekává se další pokles počtu družstevních záložen. Objevuje se však nový fenomén, a sice, že původní kampelička získala bankovní licenci.

O principech autentického družstevnictví a o možnosti vzájemné spolupráce etické finanční instituce při financování družstevních potřeb píše, i s odkazem na zahraniční zkušenost etických bank Triodos a Banca Etica, Johanisová v publikaci *Družstevnictví nepatří do historie* pro Glopolis. Bohužel zde konstatuje, že v České republice v současné době neexistuje, žádná podobná etická finanční instituce. (Johanisová, 2012)

2.6. Co je moderní etické financování

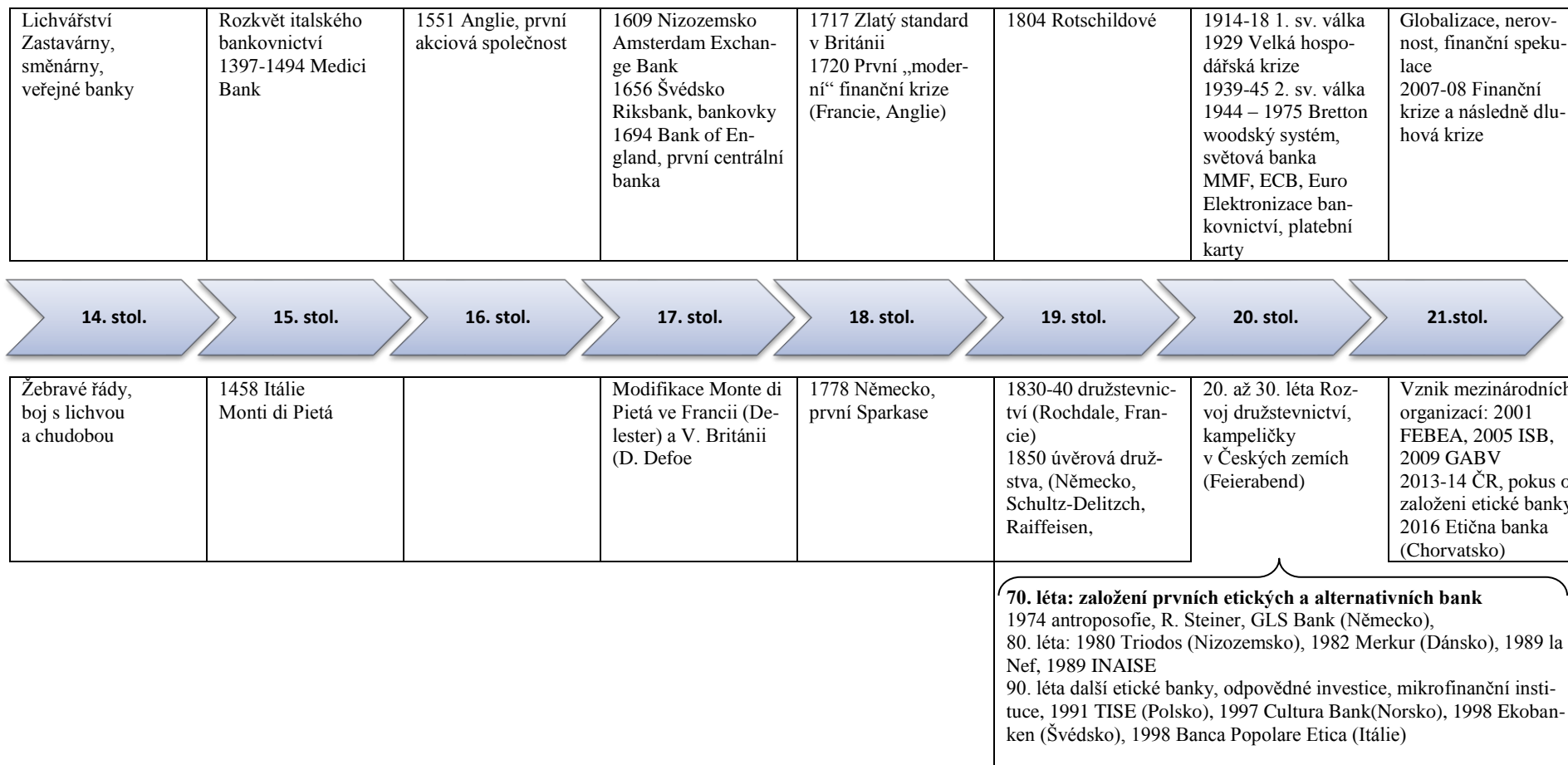
Z výše uvedeného historického přehledu a popisu současného fungování etických finančních institucí vyplývá, že se tento finanční sektor má ve své historii na co navazovat, a že za posledních více než 40 let se vyvinulo řada způsobů, jak tento sektor může působit. Vytváří kolem sebe bezpečné okolí a tím přitahuje řadu potenciálních střadatelů se zájmem o odpovědné investování ve vztahu k udržitelnému sociálnímu i environmentálnímu prostředí.

Samotné vymezení pojmu etické financování nelze jednoznačně stanovit. Přesná definice neexistuje. Existují však základní prvky, na kterých se většina autorů shoduje. Zde se pokusím o vlastní shrnutí:

Jedná se o takové finanční instituce, které nediskriminačním způsobem, a transparentně shromažďují peníze za účelem poskytování úvěrů pro smysluplné využití pro sociální, kulturní a environmentální projekty, které zajistí místní udržitelný rozvoj nebo podporují rozvoj chudých nebo rozvíjejících se regionů. Jedním z důležitých prvků je, že svou etičnost, sociálnost, alternativnost, udržitelnost sami deklarují nebo se k ní hlásí.

Na závěr teoretické části připojuji grafické schéma paralelního vývoje konvenčních a etických finančních institucí (Schéma 1).

Schéma 1 Paralelní vývoj konvenčního a etického bankovníctví v Evropě

3. Cíl a metodika

3.1 Cíl práce

Ve své bakalářské práci jsem se věnoval mapování situace etických finančních institucí v Evropě a podmínkám jejich možného využití v ČR.

3.2 Metodika

V návaznosti na historický přehled uvedený v teoretické části práce jsem se zaměřil na získání informačních zdrojů o etických finančních institucích. Je zde popsána historie etických finančních institucí a jsou zde uvedeny návrhy na jejich vymezení a definice. Ty však nejsou vždy jednoznačně přijímány. Proto jsem hledal takové zdroje, kde finanční instituce samy o sobě rozhodují o způsobu svého působení tím, že se samy přihlásí ke skupině podobných institucí. Vybral jsem mezinárodní organizace, kde tyto finanční instituce jako jejich členové sdílejí stejné hodnoty a snaží se vzájemně se podporovat. Proto v úvodu praktické části uvádím přehled těch mezinárodních asociací, ze kterých jsem čerpal.

Celkem jsem využil 7 zdrojů z toho 4 mezinárodní asociace, 2 publikace zabývající se danou tematikou a k tomu ještě jsem, jako příklad obecného zdroje, použil Wikipedii. U mezinárodních organizací s celosvětovou působností byly vybrány pouze evropští členové. Přehled zdrojů je zde:

Mezinárodní organizace sdružující etické finanční instituce:

- GABV - The Global Alliance for Banking on Values (“GABV“),
- FEBEA - European Federation Of Ethical And Alternative Banks And Financiers (“FEBEA”),
- INAISE - International Association of Investors in the Social Economy (“INAISE”),
- ISB - Institute for Social Banking (“ISB”)

Jako další zdroje jsem použil dvě publikace, které se zabývají problematikou finančních institucí, a kde se vyskytuje přehled etických nebo sociálních finančních institucí s pokusem o jejich klasifikaci. Publikace uvádějící přehled etických finančních institucí:

- Milano, *Social banking: a brief history* v publikaci Webera a Renera *Social Banks and the Future of Sustainable Finance* (Milano, 2011)
- Carboni, *Banking of ethics*. (Carboni, 2011).

Tyto zdroje jsem pro srovnání doplnil o běžně dostupný veřejný internetový zdroj, kterým je Wikipedie s heslem týkajícím se sledované problematiky:

- Wikipedie s heslem Ethical banking (“Wikipedie: Ethical banking”).

Na základě analýzy těchto zdrojů jsem se pokusil vymezit formy a oblasti působení etických finančních institucí a vybrat takové instituce, které jsou považovány za typické představitele etického finančnictví. Následně jsem se pak snažil na vybraných představitelích etických finančních institucí provést alespoň orientační porovnání etického finančního sektoru ve srovnání s klasickými finančními institucemi.

V další části jsem oslovil vybrané „typické představitele“ etických finančních institucí a pokusil se získat zkušenosti z jejich působení a názory na aktuální situaci v tomto sektoru. Tyto získané informace jsem se snažil využít při posuzování možnosti vzniku etické finanční instituce v ČR.

Kromě dostupné literatury, jsem čerpal řadu informací z internetových zdrojů, zvláště pak z webových stránek jednotlivých finančních institucí a jejich zájmových uskupení, asociací či jiných organizací. Využil jsem také záznamy z přímé komunikace s představiteli etických finančních institucí.

3.3 Hypotézy

Pro potřebu organizace praktické části jsem formuloval k ověření následující pracovní hypotézy:

1. Etické finanční instituce jsou v Evropě rovnoměrně zastoupeny
2. Hlavní formou etického financování tvoří etické bankovníctví
3. V ČR existují podmínky pro vznik a působení etických bank

4. Řešení problematiky

4.1 Přehled etických finančních institucí v Evropě

Nejprve jsem se pokusil o mapování situace v různých zemích v Evropě. Vzhledem k tomu, že není jednoznačná definice toho, co je etická finanční instituce, použil jsem pro získání přehledu o lokalizaci etických finančních institucí v Evropě takové zdroje, které umožňují získat informace o přiřazení do skupiny etických nebo sociálních institucí na základě vlastního rozhodnutí o členství v některých z mezinárodních asociací pro podporu sociálního nebo etického financování nebo je do této skupiny přiřadili autoři, kteří se touto problematikou seriózně zabývají.

Informace získané ze zdrojů uvedených v metodice jsem zpracoval do tabulky a seřadil abecedně podle názvu instituce. Názvy institucí jsem v některých případech zkrátil, ale nikoliv na úkor identifikovatelnosti instituce. U každé instituce je uvedena země, ve které provozuje svou hlavní činnost. Výjimkou je nizozemská banka Triodos, v Tabulce 1 jsou uvedeny i její pobočky působící v Německu, Španělsku, Velké Británii a Belgii.

Celkem se mi podařilo identifikovat 70 institucí, které lze považovat nebo samy sebe považují za etické. Přehled etických finančních institucí působících v Evropě je uveden v Tabulce 1.

4.2 Hlavní typy a oblasti zaměření etických finančních institucí

K informacím o institucích identifikovaných v Tabulce 1 jsem se dostal buď přímo z původních zdrojů nebo z informací uvedených na webových stránkách těchto finančních institucí. Z nich jsem se pokusil zjistit typ a oblast zaměření institucí. Toto přiřazení může být v některých případech subjektivní, u typů institucí je to především u nebankovních institucí. U oblastí působení je to dáno především velkým množstvím různých druhů financovaných projektů, čímž vznikají obtíže při snaze o nalezení typických oblastí jejich působení. U typu instituce se mi jednalo především o zjištění, zda se jedná o finanční instituci, která je provozována jako banka. U oblastí zaměření jsem se zaměřil na to, vystihnout typické zaměření pro porovnání, zda se vyskytují u identifikovaných finančních institucí oblasti zaměření, které jsem našel v literatuře. Výsledky porovnání typů a oblastí zaměření identifikovaných etických finančních institucí v Evropě jsou uvedeny v Tabulce 2 a v Tabulce 3.

Tabulka 1 Přehled etických finančních institucí v Evropě

Číslo	Název instituce	Země	GABV	FEBA	INAISE	ISB	Milano	Carboni	Wiki
1	Alterfin	Belgie						•	
2	Alternative Bank Switzerland	Švýcarsko	•	•		•	•	•	•
3	Andelskassen Oikos	Dánsko							•
4	APS Bank Ltd.	Malta		•			•		
5	Arbejdernes Landsbank	Dánsko							•
6	ASN Bank	Nizozemsko						•	•
7	Banca Etica Adriatica/ Carim Eticredito	Itálie					•	•	
8	Banca Popolare Etica	Itálie	•	•		•	•	•	•
9	Banca Prossima	Itálie					•		
10	Bank Für Sozialwirtschaft	Německo					•		
11	Caisse Solidaire	Francie		•			•	•	
12	Caixa Ontinyent	Španělsko							•
13	Cassa Centrale Banca	Itálie		•					
14	Cassa Padana	Itálie		•					
15	Cassa Rurale di Bolzano	Itálie		•					
16	CFI Compagnia Finanziaria Impresa	Itálie					•		
17	Clann Credo	Irsko				•	•		
18	Colonya Caixa Pollença	Španělsko		•					•
19	Coop57	Španělsko							•
20	Cooperative Bank	Velká Británie					•		
21	Cooperative Bank of Karditsa	Řecko		•					
22	Cooperative for Ethical Financing	Chorvatsko		•					
23	CREDAL	Belgie		•			•	•	
24	Crédit Coopératif	Francie	•	•			•	•	•
25	Cultura Sparebank	Norsko	•	•		•	•	•	•
26	Dragsholm Sparekasse	Dánsko							•
27	Ecology Building Society	Velká Británie	•		•	•			•
28	Ekobanken	Švédsko	•	•	•	•	•		•
29	EthikBank	Německo							•
30	Etika	Lucembursko			•				
31	Etimos	Itálie		•				•	
32	Femu qui	Francie		•			•		
33	FETs	Španělsko					•		
34	Fiare	Španělsko		•			•	•	•
35	Folkesparekassen	Dánsko							•
36	Freie Gemeinschaftsbank	Švýcarsko	•			•			
37	GLS Gemeinschaftsbank	Německo	•		•	•	•	•	•
38	Groupe Crédal	Belgie					•		
39	Hea Koostöö	Estonsko				•			
40	Hefboom	Belgie		•			•	•	

Číslo	Název instituce	Země	GABV	FEBEA	INAISE	ISB	Milano	Carboni	Wiki
41	HERMES	Rakousko				•	•		
42	Charity Bank	Velká Británie			•	•	•	•	•
43	Integra Cooperative	Slovinsko					•		
44	Islamic Bank of Britain	Švýcarsko							•
45	JAK Medlemsbank	Švédsko					•		•
46	Mag	Itálie					•		
47	MagNet Community Bank	Maďarsko	•						•
48	Merkur Cooperative Bank	Dánsko	•	•	•	•	•	•	•
49	Netwek Vlaanderen	Belgie					•		
50	OekoGeno	Německo		•			•		
51	Oikocredit	Nizozemsko			•			•	
52	Osuuskunta Eko-Osuusraha	Finsko					•		
53	Reliance Bank	Švýcarsko							•
54	Réseau FA	Belgie					•		
55	Shared Interest	Velká Británie							•
56	SIDI	Francie		•	•			•	
57	Sifa	Francie		•			•		
58	SKLAD 05	Slovinsko		•					
59	Societe financiere de la NEF	Francie		•	•	•	•	•	•
60	Soficatra	Belgie					•		
61	Sowecsom	Belgie						•	
62	Takuu Säätiö	Finsko					•		
63	Tise	Polsko		•			•		
64	Triodos Bank	Nizozemsko	•		•	•	•		•
65	Triodos Bank, BE	Belgie						•	•
66	Triodos Bank, UK	Velká Británie							•
67	Triodos Bank, DE	Německo							•
68	Triodos Bank, ES	Španělsko							•
69	Umweltbank	Německo							•
70	Unity Trust Bank	Velká Británie							•

(Zdroj: vlastní zpracování ze zdrojů „GABV“, „FEBEA“, „INAISE“, „ISB“, Milano, 2011, str. 90, Carboni, 2011, str. 9, a “Wikipedie: Ethical banking”.

Tabulka 1 Přehled typů evropských etických finančních institucí

Typ finanční instituce	Počet institucí	Přehled institucí
Banky		
Banka s licenci	22	Alternative Bank Switzerland, Andelskassen Oikos, APS Bank Ltd., Arbejdernes Landsbank, ASN Bank, Banca Etica Adriatica/ Banca Carim Eticredito, Banca Prossima, Bank Für Sozialwirtschaft, Caisse Solidaire, Caixa Ontinyent, Colonya Caixa Pollença, Cultura Sparebank, Eko-banken, EthikBank, Folkesparekassen, GLS Gemeinschaftsbank, Charity Bank, MagNet Community Bank, Reliance Bank, Triodos Bank, Umweltbank, Unity Trust Bank
Pobočka banky	4	Triodos Bank BE, Triodos Bank UK, Triodos Bank DE, Triodos Bank ES
Spořitelna	1	Dragsholm Sparekasse
Družstevní banka	10	Banca Popolare Etica, Cassa Padana, Cassa Rurale di Bolzano, Cooperative Bank, Cooperative Bank of Karditsa, Cooperative for Ethical Financing, Crédit Coopératif, Freie Gemeinschaftsbank, Merkur Cooperative Bank, Societe financiere de la NEF
Nezisková družstevní banka	1	JAK Medlemsbank
Sdružení bank	1	Cassa Centrale Banca
Nezisková banka	1	Islamic Bank of Britain
Nezisková organizace spolupracující s bankou	1	Etika
Družstevní formy mimo družstevní banky		
Družstvo	4	CREDAL, Coop57, Groupe Crédal, OekoGeno
Družstevní finanční instituce	2	Osuuskunta Eko-Osuusraha, Mag
Družstevní investiční společnost	1	CFI Compagnia Finanziara Impresa
Další formy finančních institucí		
Investiční společnosti	9	Alterfin, Femu qui, Oikocredit, Shared Interest, SIDI, Sifa, Sowecsom, Takuu Säätiö, Tise
Fondy, nadace, konsorcia nebo jiné finanční instituce	9	Clann Credo, Ecology Building Society, Etimos, Fiare, Hea Koostöö, Hefboom, HERMES, Réseau FA, SKLAD 05
Asociace nebo jiná organizace	2	FETs, Soficatra
Typ nezjištěn	2	Integra Cooperative, Netwek Vlaanderen

(Zdroj: vlastní zpracování ze zdrojů uvedených v kapitole 4.1 a z webových stránek etických finančních institucí uvedených v kapitole 8.3 a 8.4

Tabulka 3 Přehled oblastí zaměření evropských etických finančních institucí

Oblast působení finanční instituce	Počet výskytů	Přehled institucí
Monotématické oblasti:		
Sociální	19	Alternative Bank Switzerland, Andelskassen Oikos, Banca Popolare Etica, Caisse Solidaire, Caixa Ontinyent, Cassa Rurale di Bolzano, CFI Compagnia Finanziaria Impresa, Cooperative Bank of Karditsa, Cooperative for Ethical Financing, CREDAL, Crédit Coopératif, Groupe Crédal, Hefboom, HERMES, Mag, MagNet Community Bank, SKLAD 05, Societe financiere de la NEF, Tise
Rozvoj	8	Cassa Centrale Banca, Dragsholm Sparekasse, Etimos, Femu qui, Oikocredit, Shared Interest, SIDI, Soficatra
Ekologie	7	ASN Bank, Ecology Building Society, Ekobanken, GLS Gemeinschaftsbank, OekoGeno, Osuuskuunta Eko-Osuusraha, Unity Trust Bank
Kultura/Náboženství	1	Islamic Bank of Britain
Nezjištěno	2	Integra Cooperative, Netwek Vlaanderen
Polytématické oblasti		
Ekologie, sociální a kulturní	8	Cultura Sparebank, Charity Bank, Merkur Cooperative Bank, Triodos Bank, Triodos Bank BE, Triodos Bank UK Triodos Bank DE, Triodos Bank ES
Sociální a ekologie	7	EthikBank, Etika, Folkesparekassen, Hea Koostöö, JAK Medlemsbank, Réseau FA, Umweltbank
Sociální a náboženská	4	APS Bank Ltd., Banca Prossima, Cassa Padana, Reliance Bank
Sociální a místní podpora/investice	6	Alterfin, Clann Credo, Fiare, Sifa, Sowecsom, Takuu Säätiö
Sociální a kulturní/etické/solidární	6	Bank Für Sozialwirtschaft, Colonya Caixa Pollença, Coop57, Cooperative Bank, FETs, Freie Gemeinschaftsbank
Ostatní – účast odborů	2	Arbejdernes Landsbank, Banca Etica Adriatica/ Banca Carim Eticredito

(Zdroj: vlastní zpracování ze zdrojů uvedených v kapitole 4.1 a z webových stránek etických finančních institucí uvedených v kapitole 8.3 a 8.4)

Podklady získané z výše uvedených zdrojů a zpracované do Tabulky 1, 2, a 3 jsem zpracoval v následující analytické části, kde jsem využil další zdroje dat a to především z analytických z právních GABV. (“GABV. The Global Alliance for Banking on Values“)

5. Provedení analýzy

5.1 Lokalizace etických finančních institucí v Evropě

Z identifikovaných etických finančních institucí uvedených v Tabulce 1 jsem provedl analýzu jejich rozmístění v Evropě. V Tabulce 4 je možné vidět frekvenci výskytu v jednotlivých zemích.

Tabulka 4 Evropské země s výskytem etických finančních institucí

Počet výskytů	Přehled zemí s
8-9	Itálie, Belgie
5-7	Španělsko, Velká Británie, Francie, Německo, Dánsko
2-4	Švýcarsko, Nizozemsko, Finsko, Slovinsko, Švédsko
1	Rakousko, Estonsko, Řecko, Chorvatsko, Lucembursko, Maďarsko, Irsko, Polsko, Norsko, Malta

(Zdroj: vlastní zpracování z Tabulky 1)

Etické finanční instituce se vyskytují především v zemích Evropské unie. Z uvedených 22 zemí je 20 členských zemí Evropské unie, což představuje z celkového aktuálního počtu 28 zemí celkem 78% všech zemí EU. Mezi zeměmi mimo EU se s výskytem identifikovaných institucí lze setkat jen v Norsku a Švýcarsku. U ostatních evropských zemí se mi nepodařilo výskyt identifikovat.

Země s největším počtem výskytu etických finančních institucí jsou Itálie, Belgie, Španělsko, Velká Británie, Německo, Francie a Dánsko. U těchto zemí, zvláště u Itálie, a Německa lze dosledovat vliv tradice a historického vývoje v oblasti etického financování.

Etické finanční instituce se velmi málo vyskytují ve středoevropských a východoevropských zemích. Etické finanční instituce lze najít ve Slovinsku, Polsku, Estonsku, Maďarsku a Chorvatsku.

Mezi země, kde se etické finanční instituce nevyskytují bohužel patří Česká republika, ale také Slovensko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Portugalsko, Rumunsko, Bulharsko.

Z analýzy lokalizace etických finančních institucí v Evropě vyplývá, že 70 identifikovaných etických finančních instituce není v evropských zemích rovnoměrně rozmístěno.

5.2 Formy etických finančních institucí v Evropě

Pro uvažování o nejlepší formě etického financování je dobré vědět, jaké jsou formy finančních institucí, které se k němu hlásí. Z Tabulky 2 lze odvodit výskyt následujících forem finančních institucí. Přičemž výskyt jednotlivých forem se může překrývat. Výsledky četnosti forem etických finančních institucí jsou zpracovány v Tabulce 5.

Tabulka 5 Formy evropských identifikovaných etických finančních institucí

Forma finanční instituce	Počet výskytů
Banky s licenci a jejich pobočky, spořitelny, sdružení bank a organizace spolupracující s bankou	30
Družstevní banky	11
Všechny typy bank celkem	41
Družstva	4
Družstevní finanční instituce a společnosti	3
Nebankovní družstevní formy	7
Investiční společnosti	9
Jiné typy finančních institucí (fondy, nadace, konsorcia, aj.)	9
Asociace, organizace nebo neziskové společnosti	2
Jiné typy finančních institucí	20
Forma nezjištěna	2
Celkem	70
<i>Celkový výskyt družstevních forem</i>	<i>19</i>

(Zdroj: vlastní zpracování z Tabulky 2)

Mezi 70 institucemi hlásícími se k etickému financování tvoří většinu instituce typu banka (30 x), do té byly zahrnuty banky s licenci (22x) a jejich pobočky (4x), spořitelna (1x), sdružení bank (1x), nezisková banka (1x) a nezisková organizace spolupracující s bankou (1x). Samostatnou skupinu v rámci bank tvoří družstevní banky (11x), včetně jedné neziskové družstevní banky.

Kromě těchto družstevních bank byla ještě identifikována finanční družstva (4x), družstevní finanční instituce (2x), družstevní investiční společnost (1x). Celkem tedy, pokud zahrneme i družstevní banky, se k družstevní formě hlásí 19 etických finančních institucí.

Mezi dalšími formami institucí etického financování lze dále nalézt nedružstevní investiční společnosti (9x), finanční instituce odvozeného typu, mezi něž jsem zahrnul fondy,

nadace a konsorcia (9x), organizace nebo asociace (2x). U některých institucí nebyla forma zjištěna (2x).

Když spočítáme všechny typy bank, včetně družstevních, tak je jejich celkový počet 41, což přesahuje více než polovinu všech identifikovaných etických finančních institucí a činí téměř 60 % (58,6 %) ze všech identifikovaných finančních institucí.

5.3 Oblasti působení etických finančních institucí

V definicích z teoretické části se vyskytují oblasti působení etických finančních institucí, které vycházejí především z motivů jejich vzniku. Mezi nimi se vyskytují motivy sociální, environmentální, náboženské, altruistické, charitativní, a podobné.

Z Tabulky 3 se dají vysledovat oblasti, kterými etické instituce samy sebe charakterizují nebo jsou k nim přiřazeny. Celkový přehled je uveden v Tabulce 6.

Celkově lze říci, že nalezené oblasti odpovídají těm, které popisuje literatura. Nejvíce se u identifikovaných etických institucí vyskytuje oblast sociální, následovaná rozvojovou oblastí a ekologickou.

Tabulka 6 Oblasti působení evropských etických finančních institucí

Oblast působení finanční instituce	Počet výskytů
Monotématické oblasti:	
Sociální	19
Rozvoj	8
Ekologie	7
Kultura/Náboženství	1
Nezjištěno	2
Polytématické oblasti	
Ekologie, sociální a kulturní	8
Sociální a ekologie	7
Sociální a náboženská	4
Sociální a místní podpora/místní investice	6
Sociální a kulturní/etické/solidární	6
Ostatní	2

(Zdroj: vlastní zpracování dat z Tabulky 3)

Ze 70 identifikovaných etických finančních institucí lze u 37 určit monotematické (spíše však hlavním nebo většinové) zaměření, u 31 instituce lze jednoznačně hovořit o polytematickém zaměření, a u 2 institucí nebylo jejich zaměření zjištěno.

Monotematicky zaměřené finanční instituce se nejvíce věnují sociální oblasti (19x), následuje oblast místního rozvoje nebo pomoci rozvojovým zemím (9x), dále pak ekologie (7x) a kulturní oblast (1x).

U polytematických oblastí se vyskytuje nejvíce kombinace se zaměřením na sociální, ekologickou a kulturní oblast (8x) a se zaměřením na sociální v kombinaci s ekologickou oblastí (7x). Zajímavým zaměřením je oblast sociální s náboženským zaměřením (4x), kde se vyskytuje islámské neziskové bankovníctví, křesťanské a katolické instituce, mezi něž patří i jedna z institucí Armády spásy. Všechny polytematicky zaměřené instituce vždy nějakým způsobem rozšiřují základní sociální oblast.

Kromě hlavních popsaných oblastí se vyskytují v menším počtu oblasti udržitelnost, neziskovost, etika, humanita. V některých případech se vymezují, tím že odmítají použití financí na nehumánní aktivity, jako je např. obchod se zbraněmi nebo aktivity poškozující zdraví.

5.4 Hlavní představitelé etického financování v Evropě

Jak je uvedeno v literární části, není jednoznačná shoda na tom, jak definovat etické finanční instituce. Proto jsem se pokusil zjistit, které finanční instituce samy sebe považují nebo jsou považovány za hlavní představitele této finanční oblasti. Porovnal jsem frekvenci výskytu u výše uvedených zdrojů informací a seřadil je do Tabulky 7

Tabulka 7 Hlavní představitelé evropských etických finančních institucí

Finanční instituce	Počet výskytů
Merkur Cooperative Bank	7
Alternative Bank Switzerland	6
Banca Popolare Etica	6
Cultura Sparebank	6
Ekobanken	6
GLS Gemeinschaftsbank	6
Charity Bank	5
Crédit Coopératif	5

Finanční instituce	Počet výskytů
Societe financiere de la NEF	6
Triodos Bank, triodos.nl	5

(Zdroj: vlastní zpracování dat z Tabulky 1)

Výsledek z Tabulky 7 odpovídá skladbě hlavních finančních institucí, které ve své knize uvádí Weber a Remer s jednou výjimkou - Crédit Coopératif, která zde není uvedena, místo ní je uvedena rakouská banka Hermes. (Weber, & Remer, 2011).

Díky svému specifickému zaměření, lze k těmto bankám v Tabulce 7 zařadit, vzhledem jejímu antroposofickému zaměření ještě instituci Hermes (i díky uvedení v publikaci Webera a Remera) a vzhledem ke své snaze o neziskovost ještě švédskou družstevní banku JAK. Z pohledu střední a východní Evropy lze mezi významné etické finanční instituce ještě přiřadit finanční instituci Tise z Polska a banku Etična banka z Chorvatska (Cooperative for Ethical Financing), která získala bankovní licenci teprve v roce 2016.

5.5 Analýza vybraných etických bank

Z publikace Webera a Remera jsem vybral 10 etických bank a z textu jsem převedl do tabulky data, která jsou uvedena u jednotlivých stručných charakteristik, a která se týkají rozvahy a objemu poskytnutých úvěrů, jejich podílu k rozvaze a zisku. Získaná data jsou uvedena souhrnně v Tabulce č. 8. V úvahu jsem nebral zde uvedené mimoevropské sociální a etické instituce. Z dat, která byla k dispozici, je možné si udělat na základě rozvahy a objemu poskytnutých úvěrů představu o velikosti a relacích mezi jednotlivými finančními bankami. (Weber, & Remer, 2011)

Největší bankou je Triodos, který dosahuje rozvahy 2,7 miliard EUR, přičemž zde je nutné uvést, že je také jedinou zde uvedenou etickou bankou, která má mezinárodní dosah. Následuje skupina bank ABS, GLS a Banka Etika s rozvahou mezi 0,5 až 1 miliardou EUR. Ostatní jsou mnohem menší a jejich rozvaha se pohybuje v jednotkách až desítkách milionů EUR.

Tabulka 8 Základní charakteristiky vybraných evropských etických bank

Banka	Rok	Rozvaha, mil EUR	Úvěry, mil EUR	Úvěry/ Rozvaha, %	Čistý zisk
Alternative Bank Schweiz	2009	650	479	74	0,63
Banca Popolare Etica	2008	612	280	46	1,20
Charity Bank	2009	68	42	62	-1,67
Cultura Sparebank	2008	46	32	70	0,24
Ekobanken	2008	34	22	65	0,07
GLS	2008	1000	624	60	0,20
HERMES	2008	8,1	3,5	43	0,06
Merkur	2008	184	141	77	0,80
Société financière de la NEF	2009	192	68	35	není k dispozici
Triodos Bank	2008	2700	1470	54	11,50

(Zdroj: vlastní zpracování z dat Weber, & Remer, 2011, str. 36 – 47)

Grafické zpracování je na uvedeno v Grafech 1 - 3

Porovnání velikosti etických bank umožňuje Graf 1. Zajímavý je pohled na podíl mezi poskytnutými úvěry a rozvahou, jenž poskytuje Graf 2. Přehled o čistém zisku vybraných etických bank je zpracován v Grafu 3. Podíl poskytnutých úvěrů na rozvaze se u etických bank ve sledovaném období pohyboval v rozmezí 35 až 77%. Všechny banky kromě Charity bank vykazovaly zisk.

5.6 Porovnání etických a konvenčních bank

Nejprve jsem se snažil porovnat velikosti etických bank s bankami konvenčními. Jak uvádí Weber a Renner, z jejichž dat je vytvořen výše zpracovaný Grafu 1, jedná se ve srovnání s konvenčními bankami podle velikosti rozvahy v naprosté většině o malé banky. Podle rozvahy by se například v Německu etické banky pohybovaly ve spodní části seznamu německých spořitel. (Weber, & Remer, 2011)

U banky Triodosu, která je podle Grafu 1 mezi finančními institucemi, které Weber a Renner uvádějí jako největší, se mi podařilo dohledat srovnání podle dat Nizozemské centrální banky. Banka Triodos rozšířila v roce 2016 svou rozvahu na 8,6 miliard EUR,

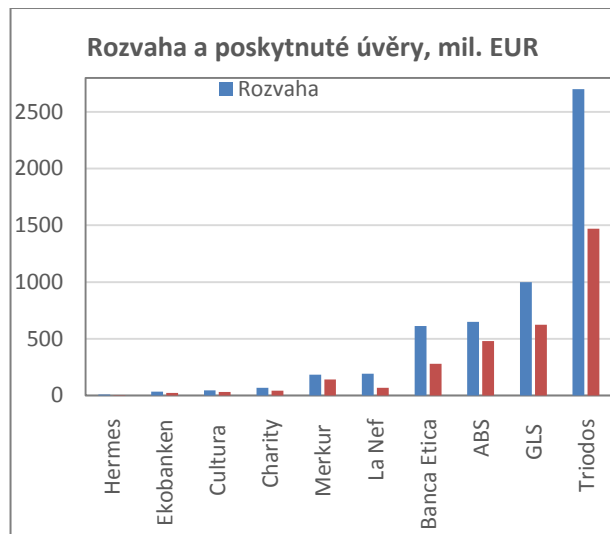
čímž ji zvýšila od roku 2008 více než 3 krát. S touto již poměrně významnou velikostí rozvahy je patnáctou největší nizozemskou bankou. Přesto je ve srovnání největší nizozemskou bankou ING Bank N.V., která má rozvahu 885,7 miliard EUR přibližně 100 krát menší. (“De Nederlandsche Bank“).

Ačkoliv je ING Bank největší v Nizozemsku, je podle serveru Banks around the World až na 13. místě v Evropě. Na prvním místě je HSBC Holdings (Velká Británie) s 1933 miliardami EUR. A už vůbec se nedají etické finanční instituce srovnávat s největšími čínskými a americkými bankami.

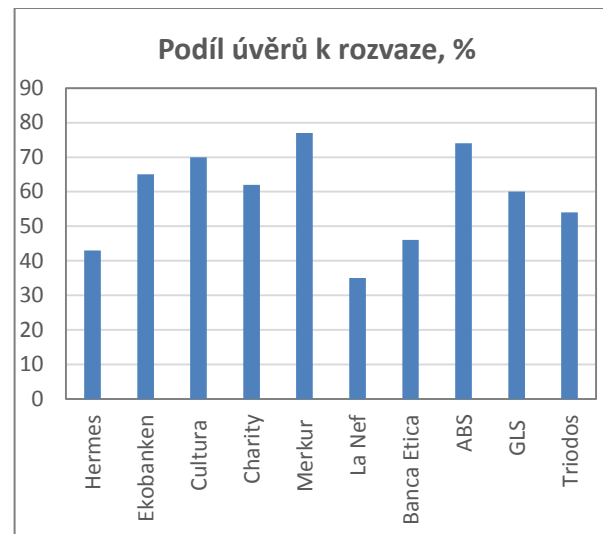
Největší v současné době působící etickou bankou v Evropě je družstevní banka Crédit Coopératif, kterou však Weber a Remer neuvádí, s rozvahou 14,9 miliard EUR (2015). Tato banka je součástí BPCE Group. Pobočkou Crédit Coopératif je polská etická finanční instituce TISE, proto můžeme také Crédit Coopératif řadit mezi etické banky s mezinárodním dosahem. BPCE Group je 4. největší francouzskou bankou s rozvahou 1 235 miliardami EUR, což ji řadí na 8. místo mezi evropskými bankami. (“Banks around the World“)

Organizace Global Alliance for Banking on Values vydala v roce 2012 výsledky rozsáhlé studie, ve které se zabývala porovnáním etických (používají zde výraz udržitelné banky - sustainable banks) a konvenčních bank. Tento výzkum byl zaměřen na to, jak banky podporují reálnou ekonomiku, srovnával jejich odolnost proti vnějším vlivům, zjišťoval jejich přínos pro společnost, klienty a investory a jak jejich růst umožňuje posílit vliv na jejich okolí. Ve studii bylo zahrnuto 29 konvenčních globálně systémově působících finančních institucí (Global Systemically Important Financial Institutions - GSIFIs) a 17 udržitelných bank z celého světa, z toho bylo 14 registrovaných u GABV. Mezi principy udržitelného bankovníctví jsou zde uvedeny: *„princip trojí zodpovědnosti (ekonomická prosperita v souladu se sociálními a ekologickými zájmy), podpora místních komunit a reálné ekonomiky, dlouhodobé vztahy s klienty s porozuměním jejich aktivitám i rizikům, dlouhodobá udržitelnost a odolnost pro ti vnějším vlivům, transparentnost a vstřícné vedení jako součást kultury finanční instituce.“* (GABV, 2012, str. 2). Uplatnění těchto principů pak vede k tomu, že tyto banky mají významně lepší působení na klienty a to jak při přijímání vkladů, tak při poskytování půjček, mají vyšší kvalitu kapitálu, větší výnosy z aktiv (ROA) v porovnání s výnosy z vlastního kapitálu (ROE), dále mají významně vyšší úroveň růstu v poskytování půjček a u vkladů.

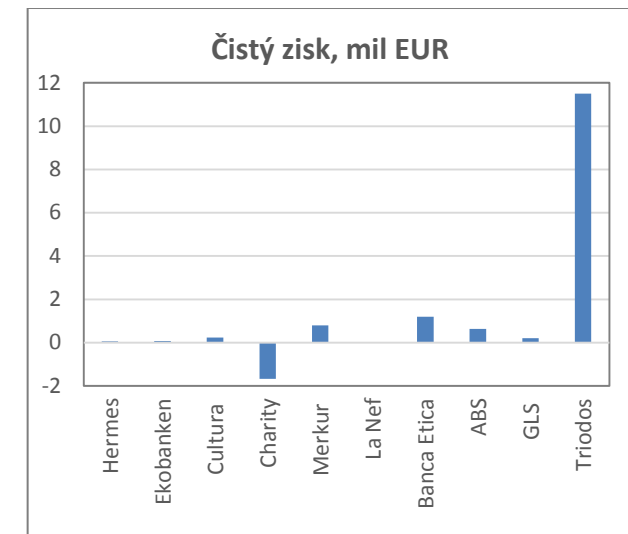
Graf 1 Rozvaha a poskytnuté úvěry, v mil. EUR.

Graf 2 Podíl úvěrů k rozvaze, v %.

Graf 3 Čistý zisk vybraných etických institucí, v mil. EUR

(Zdroj: vlastní zpracování z Tabulky 8)

V této zprávě jsou velmi podrobně rozebrány jednotlivé porovnávané instituce působící v různých rozvinutých i rozvojových oblastech světa. (GABV, 2012).

GABV vydala v roce 2013 v rámci své další výzkumné činnosti doplnění studie z roku 2012. Zde jsou uvedena také data z regionální analýzy zaměřené jen na evropské banky, uvedeno je zde 14 bank z GSIFIs a 8 udržitelných bank působících v Evropě. Studie porovnávala řadu parametrů a srovnávala působení těchto bank v obdobích 2003-2007 a 2008-12, tudíž je možné porovnat výsledky těchto institucí před a po finanční krizi. Vybrané výsledky z této studie jsou uvedeny v Tabulce 6

Tabulka 9 Porovnání výkonnosti evropských udržitelných a konvenčních finančních institucí.

Evropské banky	Udržitelné banky		Konvenční banky	
	2003-2007	2008-2012	2003-2007	2008-2012
Podíl vkladů a půjček na celkových aktivech				
Podíl půjček k aktivům	66,8 %	74,7 %	42,6 %	43,7 %
Podíl vkladů k aktivům	60,3 %	69,6 %	34,2 %	32,8 %
Finanční ukazatele				
ROA – rentabilita aktiv	0,50 %	0,30 %	0,62 %	0,19 %
ROE – rentabilita vl. kapitálu	6,8 %	3,8 %	17,9 %	3,4 %
Kapitálové porovnání				
Podíl vl. kapitálu k aktivům	7,8 %	9,2 %	3,9 %	4,4 %
Ukazatele růstu				
Půjčky	11,2 %	15,1 %	20,7 %	2,3 %
Vklady	12,7 %	15,4 %	18,7 %	2,0 %
Aktiva	13,4 %	11,4 %	25,8 %	-0,1 %
Vlastní kapitál	23,6 %	11,9 %	21,2 %	4,9 %
Celkový příjem	14,8 %	7,6 %	17,5 %	-1,6 %

(Zdroj: GABV, 2013, str. 9)

Z tabulky vyplývají rozdíly mezi udržitelnými bankami a konvenčními bankami v podílu poskytnutých půjček a vkladů k aktivům, který se po krizi u udržitelných bank zvýšil, přičemž u konvenčních bank zůstal přibližně stejný. Ukazatele ROA a ROE se sice u obou případů snížily, ale u udržitelných bank je podstatně nižší pokles. U kapitálového

porovnání je zřetelný výraznější podíl vlastního kapitálu k aktivům u udržitelných bank. Největší rozdíly pak vykazují rozdíly mezi předkrizovým a pokrizovým obdobím u konvenčních bank, které u aktiv a celkového příjmu pak vykazují záporné hodnoty. Všechny tyto ukazatele svědčí o stabilním působení udržitelných bank, což je konstatováno i v závěru této studie v tom, že „*udržitelné banky nabízí model, který je stabilnější než u konvenčních bank*“. (GABV, 2013, str. 6)

K podobným závěrům došel ve své zprávě i Carboni, který porovnával chování vybraných etických bank v letech 2008 a 2009. Vybrané výsledky jeho porovnání jsou uvedeny v Tabulce č. 9 (Carboni, 2011)

Tabulka 10 Finanční výsledky vybraných etických bank vyjádřené jako % změny mezi lety 2008 a 2009.

Banka	Počet zákazníků	Poskytnuté úvěry	Svěřené prostředky	Vlastní kapitál	ROE	Čistý zisk
Triodos Bank	34,52	30,78	24,45	53,92	-16	-5,94
Merkur	16,42	11,32	33,14	6,12	-50	-45,28
ABS	5,70	5,28	10,65	1,66	-93,69	-92,05
GLS	17,74	16,93	37,17	23,87	37,66	32,89
Banca Etica	16,27	23,20	15,02	15,04	-97,97	-97,63
Průměr skupiny	18,13	17,50	24,09	20,12	-44,00	-41,60
Průměr skupiny bez banky Triodos	14,03	14,18	24,00	11,67	-51,00	-50,51

(Zdroj: firemní výroční zprávy v Carboni, 2011, str. 12)

V závěru Carboni konstatuje, že přes obtížné ekonomické prostředí ve sledovaném období, které mělo vliv na profitabilitu, „*etické banky prokázaly, že jsou pozoruhodně odolné a všechny vykazují zdravé tempo růstu.*“ (Carboni, 2011, str. 12) V jednom z nejhorších roků evropského bankovníctví Triodos, vedoucí udržitelně orientovaná banka s více než 200 000 klienty zaznamenala velmi dobré výsledky. V letech 2008 a 2009 počet klientů vzrostl o 34,5% a počet poskytnutých půjček vzrostl o 30,8%. Objem spravovaných financí vzrostl z 2,077 miliard na 2,585 miliard a vlastní kapitál se zvýšil o 54 % na 314 milionů EUR. I když se profitabilita snížila (ROE, rentabilita vlastního kapitálu poklesla z 5% na 4,2%) banka zaznamenala v roce 2009 čistý zisk 9,5 milionů EUR.

Také ostatní etické banky (viz tabulka) vykazují zdravé nárůsty počtu zákazníků, spravovaných objemů financí, vlastního kapitálu a poskytovaných půjček. Avšak nízké úrokové sazby limitovaly významně marži z poskytovaných půjček, což způsobovalo problémem v pokrytí administrativních a transakčních nákladů těchto bank. Tyto banky se díky svým zásadám týkajících se životního prostředí a sociálních závazků a striktním postupům, nezapojovaly do investičních bankovních činností. (Carboni, 2011)

5.7 Zkušenosti představitelů evropských etických bank

Pro získání informací přímo od zdroje jsem oslovil představitele následujících 14 etických bank: Alternative Bank Switzerland, Banca Popolare Etica, Crédit Coopératif, Cultura Sparebank, Ekobanken, Etična Banka (Cooperative for Ethical Financing), GLS Gemeinschaftsbank, Hermes, Charity Bank, Merkur Cooperative Bank, Societe financiere de la NEF, TISE, Triodos Bank, JAK Medlemsbank. Formuloval jsem 5 otázek, které jsem zaslal na veřejně dostupné komunikační kanály těchto bank uvedené na jejich webech (e-mail, webový formulář).

Na dotazy odpovědělo 7 představitelů bank (Crédit Coopératif, Cultura Sparebank, Ekobanken, Etična Banka (Cooperative for Ethical Financing), GLS Gemeinschaftsbank, Charity Bank, Triodos Bank, osobní e-mailová korespondence, březen – duben 2017), komunikace je k dispozici u autora. Z různých důvodů však většinou neodpovídali ve struktuře dotazů, spíše dotazy pojali jako námět na formulování obecnějších odpovědí. Přesto je možné z komunikace odvodit následující poznatky, které jsem přiřadil ke mnou formulovaným dotazům:

- 1. Co byste doporučili těm, kteří by se v současné době chtěli angažovat v etickém finančním sektoru a podporovat smysluplné sociální, kulturní a ekologické projekty? Jak začít?*

U starších bank je vyjádřena obtížnost počátečních období, kdy nebyla jasná forma jakou si skupina lidí se zájmem o financování etických projektů nakonec zvolí, velký čas zabralo budování okruhu partnerů a klientů a prosazení se do povědomí v místě působení. Tyto počátky trvají i několik let, zmiňována je také náročnost jak administrativní a legislativní, tak na vstupní kapitál pro získání bankovní licence. Všichni oceňují možnost získání podpory a know-how od kolegů a mezinárodních organizací jejichž jsou členy. Nejčastěji je jmenována organizace FEBEA jako fórum pro výměnu zkušeností a

budování sítě vzájemně se podporujících partnerů. GABV je uváděna spíše jako zdroj analýz a metodik. Zmíněna byla i organizace INAISE.

2. Jaká je podle Vás nejvhodnější forma pro etické financování?

Zde je většinová shoda, že nejlepší formou je etická banka, v některých zemích (Norsko, Chorvatsko) je tato forma dána legislativou jako jediná možná, zde je vyžadována pro získání bankovní licence právní forma akciové společnosti. V takovém případě ovšem vzniká problém s uplatněním demokratického principu rozhodování „jeden člen – jeden hlas“. Jednou z možností je, že 100% vlastníkem akcií je družstvo. Tam, kde to zákonné podmínky umožňují je vhodná forma družstevní banky. Podstatné je, že tyto finanční instituce pracují pro udržitelnou budoucnost pro naši planetu a lidi.

3. Je v současnosti legislativa EU brzdou nebo podporuje oblast etického bankovníctví?

Samotná evropská legislativa jako taková etické bankovníctví ani neomezuje ani nepodporuje, chová se ke všem bankám s licenci stejně. Tento přístup však při uplatnění dozoru centrálních bank však vede k značné administrativní zátěži, které malé banky, kterými je většina etických bank, značně omezuje. Z tohoto a jiných důvodů pak představitelé etických bank konstatují, že bankovníctví je dnes mnohem náročnější než dříve. Existuje značné množství legislativních předpisů, regulací a reportů, které musí banky poskytovat a k tomu je nutné mít další zdroje lidské i kapitálové. Existuje také řada místních legislativních adaptací, které brání rozšíření do dalších zemí, což je jeden z důvodů, proč se etické banky jen výjimečně rozhodnou k expanzi mimo zemi, ve které získaly licenci, a to i v rámci EU.

4. Máte v současnosti v plánu nebo připravujete ustavení pobočky ve střední nebo východní Evropě, případně přímo v České republice?

Ani jedna z oslovených bank neplánuje v současné době expanzi do zemí střední a východní Evropy. Všichni, ale vyjadřují snahu po podpoře formou výměny zkušeností a vytvářením organizační vzájemně se podporující se sítě. Banka Triodos navazuje na své pobočky v Belgii, Španělsku a Velké Británii a po otevření poslední pobočky v Německu připravuje otevření další pobočky ve Francii. Banka Credit Cooperatif má zatím jedinou pobočku (dceřinou společnost) v Polsku, kterou je instituce TISE. Podle získaných informací chce všechny své aktivity ve střední a východní Evropě, v součas-

né době však bez jednoznačně definovaného záměru o otevření další pobočky, směřovat právě přes banku TISE.

5. *Jaká je podle Vás budoucnost etického bankovníctví?*

Podle všech odpovědí vidí představitelé etických bank svou budoucnost, i přes řadu především administrativních potíží, velmi pozitivně. Dokonce vyjadřují přesvědčení, že etické bankovníctví je (jedinou) správnou cestou pro zajištění trvale udržitelného ekonomického, sociálního a environmentálního rozvoje. Zaznamenávají v poslední době velký nárůst zájmu klientů o etické bankovníctví, a to i díky negativním zkušenostem z finanční krize. Tak se projevuje naděje v to, že etické finanční instituce mohou pomoci změnit finanční situaci v každé zemi k lepšímu.

Jako doplňkové jsem získal informace o nové iniciativě, která vznikla v Rakousku z cílem založit etickou banku na družstevním základě. Jedná se projekt Bank für Gemeinwohl (“Projekt Bank für Gemeinwohl“)

Velmi zajímavě byly informace od Etične Banky z Chorvatska, která má pozitivní zkušenost ze spolupráce s konzultační skupinou Commission Expert Group on Social Entrepreneurship (GECES) Evropské komise pro sociálního podnikání (“GECES“) podporující rozvoj sociálních podniků a sociální ekonomiku. Tato skupina se mimo jiné aspekty sociálního podnikání zabývá lepším přístupem sociálních podniků k financování (GECES, 2016).

Také finanční instituce TISE podle informací od Crédit Coopératif má přístup k programu Evropské komise. Jedná se o program EU pro zaměstnanost a sociální inovace Employment and Social Innovation (EaSI) („EaSI Financial Instruments“). Součástí tohoto programu je i zavedení finančních pobídek a pravidel pro zlepšení přístupu sociálních podniků, mikropodniků a ohrožených skupin k financím. TISE chce takto získané finanční prostředky využít pro rozvoj financování sociálního podnikání nejen v Polsku, ale také ve východní Evropě, tedy i v ČR, a za tímto účelem se podílí na přípravě akcí společně s organizacemi FEBEA a INAISE.

Za významný úspěch lze považovat úspěch banky Banca Etica v prosazování etického bankovníctví jako standardní formy provozování banky do italské bankovní legislativy. V zákoně se uvádí, že etické a udržitelné jsou takové banky, které provozují bankovníctví a poskytují půjčky pouze právním entitám, které vyhovují mezinárodně uznaným etickým standardům se zaměřením na sociální a environmentální principy, předkládají

nejméně jedenkrát za rok veřejnosti doklady o své činnosti, věnují nejméně 20 % svého úvěrového portfolia neziskovým organizacím nebo sociálním podnikům, nerozdělují zisk mezi své podílníky, ale reinvestují jej do svých aktivit, svou řídicí a organizační strukturu mají založenou na demokratických a participativních zásadách, a adaptují svůj systém odměňování tak, aby podíl mezi nejvyšším a průměrným platem v bance nebyl větší než pětinasobek. (“GABV. For the First Time in Europe a Law Recognizes Ethical Finance“)

5.8 Podmínky pro vznik etické banky v ČR

V publikaci Bankovníctví v teorii a praxi shrnují Mejstřík, Pečená a Teplý, vymezení pojmu banka, tak jak je myšlen a používán v ČR, takto:

„1) Finanční zprostředkovatel či depozitní instituce soustředující dočasně volné peněžní prostředky a poskytující je formou půjček nejrozličnějším subjektům, nabízející také řadu služeb, zejména platební styk.

2) Směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie 2013/36/EU a související nařízení ... definují úvěrové instituce (což banka je) jako podnik, jehož činnost spočívá v přijímání vkladů nebo jiných splatných prostředků od veřejnosti a poskytování úvěrů na vlastní účet ...“

3) Podle zákona č. 21/1992 Sb. o bankách je banka právnická osoba se sídlem v ČR, založená jako a.s., která přijímá vklady od veřejnosti, poskytuje úvěry a je ve výkonu těchto činností vybavena povolením (licencí) od České národní banky (ČNB).“

Zahraníční banky mohou od ČNB získat povolení (licenci) působit jako banka v ČR prostřednictvím bankovní pobočky. Banky ze zemí EU licence již získávat nepotřebují.“

„Základní požadavky na uspořádání banky, principy fungování, řízení rizik a kapitálové požadavky jsou dány mezinárodními standardy, které jsou zpravidla převedeny do evropské a následně národní legislativy.

(Mejstřík, Pečená, & Teplý, 2014, str. 100)

Dále se v této publikaci uvádí, že v roce 2013 působilo v ČR celkem 44 bank, z toho 21 poboček zahraničních bank a 13 družstevních záložen.

Česká národní banka ze své pozice spravuje seznamy subjektů působících na finančním trhu a jako regulátor finančního trhu zveřejňuje seznamy regulovaných a registrovaných subjektů finančního trhu. („ČNB. Seznamy subjektů finančního trhu“). Aktualizovaný seznam ke dni 26.3.2017 pak uvádí následující počty základních bankovních institucí Banky a pobočky zahraničních bank (46x), zastoupení zahraniční banky (15x), družstevní záložny (10x). („ČNB. Základní seznamy subjektů“)

Vlastní získání bankovní licence je podrobena licenčnímu řízení, které garantuje ČNB. Zahájeno je podáním žádosti s patřičnými náležitostmi dle vyhlášky ČNB, musí mít písemnou formu, a musí obsahovat základní informace o žadateli a podrobné zdůvodnění žádosti, včetně strategického záměru, obchodního plánu, analýzy trhu a řady dalších listinných dokumentů potřebných pro správní řízení. Řízení trvá 6 měsíců a posuzuje se při něm způsobilost hlavních akcionářů a předpoklady pro výkon navrhovaných činností. Minimální výše základního kapitálu je 500 mil. Kč. Pobočky zahraničních bank se sídlem v EU mohou působit bez zvláštního povolení na základě tzv. jednotné licence, v případě poskytování služeb pomocí pobočky podléhá tato činnost oznamovací proceduře. („ČNB. Základní seznamy subjektů“, „ČNB. Licencování“, „Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách“)

Kromě bank dohlíží Česká národní banka také na spořitelny a úvěrní družstva neboli družstevní záložny (kampeličky), pro které platí prakticky stejná pravidla jako pro banky. Od bank se odlišují tím, že poskytují finanční služby svým členům a uplatňují při tom družstevní principy. Povinný základní kapitál vzrostl z dřívějších 500 tisíc na 35 milionů korun („Zákon č. 21/1992 Sb. o spořitelních a úvěrních družstvech“)

5.9 Situace v oblasti etického financování v ČR

V české republice nalezl rozvoj etických finančních institucí v Evropě odezvu u skupiny zájemců o odpovědné a sociálně i environmentálně udržitelné financování, která se sdružila kolem občanského sdružení Trast pro ekonomiku a společnost o. s. Toto sdružení usiluje o hledání alternativních možností při hledání řešení podporujících „*demokratické a sociálně spravedlivé procesy ve společnosti*“ („Trast pro ekonomiku a společnost“).

Jedním z prvních kroků bylo uspořádání konference „... aby peníze dávaly smysl“, která se uskutečnila v Brně v září 2013. Konference se zúčastnili také zástupci evropských

etických institucí a bank z italské Banca Etica, britské Charity bank, švédské bezúročné banky JAK a zástupce německé sociální a ekologické GLS Bank. Dalším účastníkem byl zástupce organizace Institute for Social Banking. Závěrem konference bylo, že požadavky na získání licence dle ČNB jsou kapitálově a administrativně velmi náročné a téměř nesplnitelné, a vstup etické banky se zahraniční licencí nelze očekávat. V ČR je však možné navázat na historii záložen a úvěrních družstev. Možností je také založení nelicencované finanční instituce nebo vzájemného elektronického úvěrního systému. (“... aby peníze dávaly smysl“)

Na základě závěrů z konference vznikly pracovní skupiny, které pracovaly od listopadu 2013 do května 2014. Výsledkem bylo oficiální založení družstva, vznikly jeho stanovy a etický kodex a bylo zpracováno jeho poslání. Ve stanovách byl zakotven princip jeden člen jeden hlas. Cíle a poslání etického finančního družstva jsou shrnuty zde:

„Podporujeme potřebné projekty, jejichž smyslem je naplnění ekologických, sociálních a kulturních potřeb, a to etickým způsobem. Družstvo se při své činnosti soustředí na návratnost projektů z hlediska jejich dlouhodobé udržitelnosti, ekologické ohleduplnosti, sociálního rozměru a přínosnosti reálným a lokálním ekonomikám.

Družstvo reaguje na potřebu lidí, kterým není lhostejné, co se děje s jejich penězi. ...

Základním principem družstva a jeho činnosti je naprostá transparentnost. Každá koruna, se kterou družstvo pracuje, má svou historii a jednoduše rozpoznatelnou stopu, zdroj a cíl. Jsme morálně i ekonomicky bezpečné prostředí.“ (“... aby peníze dávaly smysl“)

Bohužel dobrý záměr nebyl ve finále uskutečněn. Členové družstva v osobních sděleních uvedli, že družstvo sice bylo založeno, ale nedošlo k realizaci jeho záměrů. Mezi důvody byla praktická nemožnost získání licence vzhledem k požadavkům ČNB, ale také samotná vysoká náročnost práce na zahájení práce finančního družstva.

Vzhledem k praktické nemožnosti získání bankovní licence podle požadavků ČNB, stejně jako přísné regulaci družstevních záložen a úvěrních družstev nebyla dosud v České republice založena žádná etická finanční instituce. Ani další možnost v podobně otevření pobočky zahraniční etické banky s bankovní licencí platnou pro EU, v současnosti také nepřipadá v úvahu.

5.10 Návrh postupu pro založení etické finanční instituce

Přes výše uvedené konstatování bych budoucím zakladatelům první etické finanční instituce v ČR, a to nejlépe ve formě etické banky nebo etické družstevní banky, chtěl poskytnout následující doporučení, která vyplývají z poznatků získaných při zpracování této práce. Současně bych doporučil prostudovat návrh zakladatele a prezidenta italské banky Banca Etica Ugo Biggeri, který tento svůj návrh přednesl jako součást své přednášky na konferenci „... aby peníze dávaly smysl“ (Biggeri, 2013). Biggeriho návrh svým komplexním přístupem se mi osobně velmi zamlouvá a lze jej adaptovat i na konkrétní podmínky v ČR.

Návrh zásad postupu pro založení etické finanční instituce:

- Ustavení pracovní skupiny zájemců o etické financování
- Vypracování základních dokumentů (poslání, vize, etický kodex, návrh stanov atd.) coby základní kostry aktivit instituce, včetně určení rozsahu aktivit, oblastí, na které se chce vznikající instituce zaměřit a typů služeb, které chce poskytovat.
- Zpracování komunikačního konceptu: pravidelné schůzky, prezentace dílčích závěrů, vytváření sítě partnerů, transparentní využití finančních zdrojů.
- Provedení analýzy trhu, získávání námětů na projekty, hledání finančních a lidských zdrojů a místních partnerů.
- Formální ustavení organizace, spolku nebo družstva a vytvoření základní organizační struktury.
- Zahájení konkrétní činnosti ať už osvětové nebo podnikatelské: školení, poradenství, publikační činnost, mikrofinanční aktivity, účast na konkrétních projektech, zpracování projektů pro získání prostředků z veřejných fondů.
- Získávání zkušeností od již existujících etických finančních institucí: přímé kontakty, účast na akcích mezinárodních konferencích např. FEBEA, IFB. Neobjevovat objevené.
- Získávání členských příspěvků/podílů a dalších finančních zdrojů.
- Oficiální přihláška členství do organizace sdružující etické finanční instituce – FEBEA, ISB – s možností dohody o spolupráci, konzultaci či jiné formě pod-

pory, včetně prověření možnosti využití mezinárodních finančních zdrojů „do začátku“.

- Hledání investorů, zdrojů z členských vkladů, vlastního kapitálu, možností podpory ze zdrojů EU a dalších zdrojů (p2p, crowdfunding).
- Výběr prvního projektu, zpracování postupu realizace, včetně analýzy rizik, zajištění místní garance
- Poskytnutí půjčky na první projekt, ať už ze zdrojů získaných ze spolupráce s místními či zahraničními partnery či z veřejných zdrojů nebo zdrojů EU.
- Transparentní realizace prvního projektu, vyhodnocení výsledku.
- Kampaň na získávání členů, vkladatelů, sběr námětů na další projekty, rozšiřování aktivit.
- Nastavení pravidel pro vnitřní chod instituce, vnitřních postupů a procesů, indikátorů úspěšnosti s ohledem na základní cíle instituce podle poslání a v souladu se stanovami a požadavky na udržitelnost základních aktivit instituce.

Vždy je nezbytné dávat si realizovatelné cíle a přitom mít na paměti, že se nejedná jen “o zájmové sdružení“, ale o reálnou finanční instituci, která musí bezpodmínečně mít svá pevná pravidla, svou vnitřní organizaci a mechanismy, odpovědnost a konzistenci v přání dosáhnout svých cílů. Pro úspěch je rozhodující kvalitně nastavit participaci členů a uplatnění demokratických pravidel při zásadních rozhodováních o směřování instituce a tato rozhodnutí pak realizovat na základě nastavených postupů.

Mezi nejdůležitějšími rozhodnutími bude rozhodnutí o finální formě etické finanční instituce, zda se má stát:

- samostatnou nezávislou bankou
- spojit se s nějakou místní finanční institucí
- spojit se s již existující etickou bankou působící v EU

6 Výsledky

6.1 Přehled výsledků

Byly vyhledány zdroje informací o etických finančních institucích, které umožnily identifikovat 70 institucí, které se hlásí k principům etického financování.

Bylo zjištěno, že identifikované finanční instituce nejsou rovnoměrně rozmístěny v evropských zemích, čímž nebyla potvrzena Hypotéza 1.

Země s největším počtem výskytu etických finančních institucí jsou Itálie, Belgie, Španělsko, Velká Británie, Německo, Francie a Dánsko. Česká republika patří k zemím, kde nepůsobí žádná etická finanční instituce.

Bylo zjištěno, že nejčastější a nejvýznamnější formou etické finanční instituce je banka s licenci. Tvoří ji téměř 60% institucí, z toho je podíl družstevních bank 27%. Tímto byla potvrzena Hypotéza 2.

Přibližně polovina evropských etických finančních institucí si vybrala jednu nosnou oblast působení, na kterou se intenzivně zaměřuje, druhá polovina se snaží o polytematický záběr. V mnoha případech se kombinuje zaměření na sociální oblast se zaměřením na ekologii, někdy doplněné dalšími oblastmi jako kultura, rozvoj místní ekonomiky nebo podpora rozvojových zemí a udržitelný rozvoj. Vyskytují se také instituce s náboženským zaměřením a neziskovostí.

Bylo vytipováno 10 představitelů, které lze označit za typické reprezentanty etického financování v Evropě. K nim lze přiřadit také dva představitele ze střední Evropy.

Etické banky zdaleka nedosahují velikosti konvenčních bank. Nevětší etické banky v Evropě jsou Crédit Coopératif a Triodos. Obě banky mají pobočky i mimo svou zemi původu, čímž je lze označit za banky s mezinárodním dosahem.

Na základě analýz studií zaměřených na chování a výsledky evropských bank v období finanční krize lze konstatovat, že etické banky díky svému odpovědnému a nespekulativnímu přístupu přežily toto období tak, že v pokrizovém období rozšiřují svou klientelu a dosahují stabilních výsledků.

Ze zkušeností dříve vzniklých etických bank vyplynula mimořádná obtížnost počátečních období, která trvala i několik let, během nichž představovala značná administrativní a kapitálová náročnost pro získání bankovní licence pro zakladatele mimořádnou zátež.

Obecně je velmi oceňována a žádoucí především v počátečních fázích možnost získání podpory a know-how od kolegů a mezinárodních organizací, jejímiž jsou členy. Nejčastěji je jmenována organizace FEBEA jako fórum pro výměnu zkušeností, také GABV a INAISE.

Pro výběr právní formy existuje mezi představiteli etických finančních institucí většinou shoda na vhodnosti bankovní formy, s tím, že etické bankovníctví je (jedinou) správnou cestou pro zajištění trvale udržitelného ekonomického, sociálního a environmentálního rozvoje.

U nově vznikajících bank se uplatňují sdílené zkušenosti od již existujících, navíc jsou již dnes k dispozici zdroje expertní i finanční z programů EU podporujících financování pro sociální podnikání, lze jmenovat např. expertní skupinu GECES nebo program Employment and Social Innovation (EaSI).

V některých zemích, např. v Itálii, díky aktivitám Banca Etica, se vyskytují snahy o zaktování etického bankovníctví do bankovní legislativy.

V současné době neexistuje v ČR žádná finanční instituce, kterou by bylo možné považovat za etickou nebo která se sama deklaruje jako etická. ČNB nastavila a udržuje takové podmínky, které jsou pro vznik takové banky nebo její družstevní formy nevýhodné a prakticky ji vylučují. Také možnost otevření pobočky zahraniční etické banky není reálná. Z toho vyplývá, že nebyla potvrzena Hypotéza 3.

Přes negativní vyhodnocení Hypotézy 3 byl zpracován návrh zásad postupu pro založení etické finanční instituce s využitím zkušeností ostatních etických bank působících v Evropě.

Při zpracování literární části jsem narazil na nejednoznačnou definici etické finanční instituce. Podle mého názoru je nezbytné se zabývat etickými finančními institucemi i po stránce teoretické, zpracovat teorii jejich působení v konkurenčním prostředí a stanovit porovnávací kritéria pro srovnávání se standardními finančními institucemi.

Na druhé straně je třeba se také věnovat podmínkám, jaké panují uvnitř etických finančních organizací, fungování systému řízení, uplatnění demokracie a participace v řízení, průběhu rozhodovacích procesů, atp. Tato témata založená na vyhodnocování praktických zkušeností z působení etických bank si nepochybně zaslouží další analýzu a zpracování.

Otevřenou otázkou je i posouzení míry etičnosti finančních institucí, tj. zda stačí jen tzv. etické chování nebo zda lze najít, identifikovat a kvantifikovat výsledný efekt působení etické finanční instituce v širším slova smyslu. Jednou z cest může být doporučení k vytvoření škály „etičnosti“, které navrhuje Caza, Baker a kol., kde porovnávají tuto míru etičnosti na škále od nulového stavu označeného NEETICKÝ (nečestný, nepoctivý) přes stav ETICKÝ (svědomitý, oddaný) až po stav nazvaný ETOS (mravní základ, cnost). (Caza, Baker a kol., 2004).

6.2 Závěr, návrhy a doporučení

Cíle práce byly splněny. Bylo provedeno mapování působení etických finančních bank v Evropě a provedeno posouzení možností vzniku etické finanční instituce v České republice.

Na základě vyhodnocení výsledků analýz v praktické části bylo provedeno vyhodnocení pracovních hypotéz. První a třetí hypotéza nebyly potvrzeny.

U první hypotézy tomu tak bylo proto, že z analýzy lokalizace etických finančních institucí vyplývá, že etické finanční instituce nejsou v evropských zemích rovnoměrně rozmístěny.

U třetí hypotézy vzhledem k praktické nemožnosti získání bankovní licence podle požadavků ČNB a přísné regulaci družstevních záložen a úvěrních družstev nebyla dosud založena žádná etická finanční instituce. Ani další možnost v podobně otevření pobočky zahraniční banky s bankovní licencí platnou pro EU nebyla realizována.

Byla potvrzena pouze hypotéza druhá, že hlavní formou etického financování tvoří etické bankovníctví.

Doporučuji věnovat se více vymezení etického bankovníctví.

Moje práce poskytuje informace pro ty, kteří chtějí etické bankovníctví zavést i v ČR.

7. Resumé

Etické financování, účast na lokálním financování v Evropě a možnost uplatnění v ČR

Jméno a příjmení: Antonín HOŘCICA

Obor studia: Strukturální politika EU pro veřejnou zprávu

Univerzita: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Fakulta: Ekonomická fakulta

Ročník: 3

Tato práce se věnuje vymezení pojmu etické financování se zaměřením na jeho historii a trendy. Informace získané z dostupné literatury jsou využity pro zmapování etických finančních institucí působících v Evropě. Z vlastních dokumentů vybraných etických institucí jsou zde uvedeny jejich hlavní typy působící v Evropě a provedena analýza oblastí jejich působení. Jako nejčastější a nejvýznamnější forma etické finanční instituce je v práci uvedena banka s licenci. V práci jsou také uvedeny příklady typických představitelů etických finančních institucí. Dále je zde provedeno porovnání chování etických finančních institucí ve srovnání s konvenčními etickými bankami. Na základě zjištěných výsledků je nastíněno jejich možné působení jako stabilizačního prvku ve finančním systému. V závěru práce je pak provedeno posouzení podmínek pro působení těchto institucí v České republice, přičemž je uvedeno, že v současné době zde není žádná etická finanční instituce. Důvodem jsou velmi náročné a omezující podmínky ze strany ČNB. V práci je představen návrh souboru zásad pro postup založení etické finanční instituce s využitím zkušeností etických bank působících v Evropě.

Klíčová slova: financování, etické finance, etické banky, etické finanční instituce, udržitelnost

Ethical Financing, Participation in Local Funding in Europe and Possibility of Applying in the Czech Republic

Name and surname: Antonín HOŘČICA

Field of study: Structural Policy of EU and Public Management

University: University of South Bohemia in České Budějovice

Faculty: Faculty of Economics

Year of Study: 3

This work examines the definition of ethical funding, focusing on its history and trends. Information obtained from the available literature serves as a basis for mapping ethical institutions operating in Europe. Facts from analysis of selected ethical banks allow to describe functioning of ethical financial institutions and the analysis of their scope. The most common and most significant form of ethical financial institution is the licensed bank. The thesis also provides examples of typical representatives of ethical financial institutions. Furthermore, there is a comparison of the behaviour of ethical financial institutions compared to conventional ethical banks. On the basis of the results, it is outlined their possible effect as a stabilizing element in the financial system. Finally, this work reviews the situation of ethical financial institutions and conditions for their functioning in the Czech Republic. It is stated that there is currently no ethical financial institution in the Czech Republic. This is due to a very difficult and restrictive condition set up by the Czech National Bank. The paper also presents a set of principles for the process of establishing of ethical financial institution in the Czech Republic based on the experience of ethical banks operating in Europe.

Key words: financing, ethical finance, ethical banks, ethical financial institutions, sustainability

8. Použitá literatura a internetové zdroje

8.1 Literatura

- [1] Biggeri, U. (2013) *Startup of ethical finance in EU countries* In conference „... aby peníze dávaly smysl. Retrieved from: <http://www.etickefinance.cz/prednasejici-a-prezentace/ugo-biggeri/>
- [2] Carboni, V. (2011), *Banking of ethics*. Retrieved from <http://www.crbm.org/2011/08/26/banking-on-ethics/>
- [3] Caza, A., B. A. Barker, et al. (2004). 'Ethics and Ethos: The Buffering and Amplifying Effects of Ethical Behavior and Virtuousness.' *Journal of Business Ethics* 52(2): 169-178. Retrieved from: https://www.academia.edu/11475142/Ethics_and_Ethos_The_Buffering_and_Amplifying_Effects_of_Ethical_Behavior_and_Virtuousness
- [4] Dytrt, Z. (2006). *Etika v podnikatelském prostředí*. Praha: Grada Publishing
- [5] Feierabend, L. K. (2007). *Zemědělské družstevnictví v Československu do roku 1952*. Ve Volarech: Stehlík.
- [6] Ferguson, N. (2011). *Vzestup peněz: finanční dějiny světa*. Praha: Argo.
- [7] GABV, Global Alliance for Banking on Values (2012), *Strong, Straightforward and Sustainable Banking*. Retrieved from: <http://www.gabv.org/wp-content/uploads/Full-Report-GABV-v9d.pdf>
- [8] GABV, Global Alliance for Banking on Values (2013), *Real Banking for the Real Economy: Comparing Sustainable Bank Performance with the Largest Banks in the World*. Retrieved from: http://www.gabv.org/wp-content/uploads/New-13-5923_GABV_report_Washington_07mvd1.pdf
- [9] GECES, (2016), *Rozvoj sociálních podniků a sociální ekonomiky*. Dostupné z: http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=9024
- [10] Guth, J., Vojtišková, K, & kol. (2014), *Družstevnictví v kostce*. [online]. 2., rozšířené vydání. Retrieved from: http://alternativazdola.cz/liferay/documents/187913/3867632/Dru%C5%BEstevnictv%C3%AD_v_kostce-Ji%C5%99%C3%AD+Guth_a_kol+.pdf/709062a3-ef6a-4846-acab-b62c3c5f5c2c.
- [11] Hamerníková, B., & Maaytová, A. (2010). *Veřejné finance* (2., aktualiz. vyd.). Praha: Wolters Kluwer Česká republika.

- [12] Johanisová, N. (2008). *Kde peníze jsou služebníkem, nikoliv pánem: výpravy za ekonomikou přátelskou přírodě a člověku*. Volary: Stehlík.
- [13] Johanisová, N. (2012). *Družstevnictví nepatří do historie*. Praha: Glopolis.
- [14] Milano, R. (2011). *Social Banks and the Future of Sustainable Finance: Social banking: a brief history*. In O. Weber, S. Remer (Eds.), *Social Banks and the Future of Sustainable Finance* (pp. 56-112). Routledge International Studies in Money and Banking. London and New York: Taylor and Francis, Routledge.
- [15] Mejstřík, M., Pečená, M., & Teplý, P. (2014). *Bankovníctví v teorii a praxi: Banking in theory and practice*. Praha: Karolinum.
- [16] Nováček, P. (2011). *Udržitelný rozvoj* (2. vyd.). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- [17] Pavelka, T. (2007). *Makroekonomie: základní kurz* (Vyd. 3.). Slaný: Melandrium.
- [18] Prieg, L., & Greenham, T. (2012). *Banky ve vlastnictví klientů - Výhody rozmanitého finančního sektoru*. Retrieved from: <http://glopolis.org/cs/clanky/studie-banky-ve-vlastnictviklientu/>
- [19] Putnová, A., & Seknička, P. (2007). *Etické řízení ve firmě: nástroje a metody: etický a sociální audit*. Praha: Grada Publishing.
- [20] Reiglová, K. (2009). *Etické financování jako zdroj rozvoje regionální a lokální ekonomiky*. Diplomová práce. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Katedra ekonomie.
- [21] Svoboda, J. (Ed.). (2006). *160 let družstevnictví v České republice: 1847-2007*. (J. Svoboda, Ed.). Praha: Družstevní asociace ČR.
- [22] Vienna Group of Citizens (2015). *Values Based Banking. Bringing the voice of the citizen into finance*. Retrieved from: http://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2015/04/Values_Based_Banking.pdf
- [23] Weber, O., & Remer, S. (2011). *Social Banks and the Future of Sustainable Finance*. London and New York: Taylor and Francis, Routledge.

8.2 Internetové odkazy

- [1] „... aby peníze dávaly smysl [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <http://www.etickefinance.cz/>
- [2] *ABC.cz: Slovník cizích slov. Etika* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=etika&typ_hledani=prefix
- [3] *ABC.cz: Slovník cizích slov. Etický* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizi_slovo=etický&typ_hledani=prefix
- [4] *Asociace společenské odpovědnosti* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <http://www.spolecenskaodpovednostfirem.cz/>
- [5] *Banks around the World* [Online]. Retrieved March 31, 2017, from <http://www.relbanks.com>
- [6] *Projekt Bank für Gemeinwohl* [Online]. Retrieved April 6, 2017, from <http://www.relbanks.com> <https://www.mitgruenden.at/>
- [7] *Biblenet. Český ekumenický překlad bible: Exodus 22, 24* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <http://www.biblenet.cz/app/b?book=Exod&no=22>
- [8] *Biblenet. Český ekumenický překlad bible: Leviticus 25, 35-37* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <http://www.biblenet.cz/app/b?book=Lev&no=25>
- [9] *CIBP. International Confederation of Popular Banks* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <http://www.cibp.eu/>
- [10] *ČNB. Seznamy subjektů finančního trhu* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from https://apl.cnb.cz/apljerrsdat/JERRS.WEB07.INTRO_PAGE?p_lang=cz
- [11] *ČNB. Základní seznamy subjektů* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from https://apl.cnb.cz/apljerrsdat/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS_RESPONSE
- [12] *ČNB. Licencování* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/postaveni_dohledu/uverove_institute/licencovani.html
- [13] *De Nederlandsche Bank* [Online]. Retrieved March 28, 2017, from <https://www.dnb.nl/home/index.jsp>
- [14] *Družstevní asociace České republiky: Historie českého družstevnictví* [Online]. Retrieved March 28, 2017, from <http://www.dacr.cz/historie-ceskeho-druzstevnictvi/>
- [15] *EACB. European Association of Cooperative Banks* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <http://www.eacb.coop/en/home.html>

- [16] EaSI Financial Instruments [Online]. Retrieved March 28, 2017, from http://www.eif.org/what_we_do/microfinance/easi/
- [17] GABV. For the First Time in Europe a Law Recognizes Ethical Finance [Online]. Retrieved March 28, 2017, from <http://www.gabv.org/news/first-time-europe-law-recognizes-ethical-finance>
- [18] GECES. Expert Group on Social Entrepreneurship [Online]. Retrieved March 27, 2017, from http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises/expert-groups_en
- [19] *Internetová jazyková příručka: ASCS, Akademický slovník cizích slov. Etika* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=etika>
- [20] *Internetová jazyková příručka: ASCS, Akademický slovník cizích slov. Etický* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=eticky>
- [21] *Internetová jazyková příručka: ASCS, Akademický slovník cizích slov. Financování* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from [http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=financování](http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=financovani)
- [22] *Internetová jazyková příručka: ASCS, Akademický slovník cizích slov. Finančnictví* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from [http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=finančnictví](http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=financnictvi)
- [23] *Internetová jazyková příručka: ASCS, Akademický slovník cizích slov. Finančnictví* [Online]. Retrieved March 27, 2017, <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=institute>
- [24] *Banks around the World* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <http://www.relbanks.com/>
- [25] *Sedex: Supplier Ethical Data Exchange* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <https://www.sedexglobal.com/>
- [26] *Social Accountability International: SA8000 Standard* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <http://www.sa-intl.org/index.cfm?fuseaction=page.viewpage&pageid=1689>
- [27] *Trast pro ekonomiku a společnost* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <http://www.thinktank.cz/>
- [28] Wikipedie: Ethical banking [Online]. Retrieved March 28, 2017, from https://en.wikipedia.org/wiki/Ethical_banking
- [29] *Zákon č. 21/1992 Sb. o bankách* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=21~2F1992&rpp=15#seznam>

[30] *Zákon č. 87/1995 Sb. o spořitelních a úvěrních družstvech* [Online]. Retrieved March 27, 2017, from <https://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=87~2F1995&rpp=15#seznam>

8.3 Přehled odkazů na weby etických finančních institucí

[1] Alterfin [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.alterfin.be

[2] Alternative Bank Switzerland [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.abs.ch

[3] Andelskassen Oikos [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.oikos.dk

[4] APS Bank Ltd. [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.apsbank.com.mt

[5] Arbejdernes Landsbank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.al-bank.dk

[6] ASN Bank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.asnbank.nl

[7] Banca Etica Adriatica/ Banca Carim Eticredito [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.bancacarim.it

[8] Banca Popolare Etica [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.bancaetica.com

[9] Banca Prossima [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.bancaprossima.com

[10] Bank Für Sozialwirtschaft [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.sozialbank.de

[11] Caisse Solidaire [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.caisse-solidaire.org

[12] Caixa Ontinyent [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.caixaontinyent.es

[13] Cassa Centrale Banca [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.cassacentrale.it

[14] Cassa Padana [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.cassapadana.it

[15] Cassa Rurale di Bolzano [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.raiffeisen.it

[16] CFI Compagnia Finanziaria Impresa [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.cfi.it

[17] Clann Credo [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.clanndredo.ie

[18] Colonya Caixa Pollença [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.colonya.es

- [19] Coop57 [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.coop57.coop
- [20] Cooperative Bank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.co-operativebank.co.uk
- [21] Cooperative Bank of Karditsa [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.bankofkarditsa.gr
- [22] Cooperative for Ethical Financing [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.ebanka.eu
- [23] CREDAL [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.credal.be
- [24] Crédit Coopératif [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.credit-cooperatif.coop
- [25] Cultura Sparebank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.cultura.no
- [26] Dragsholm Sparekasse [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.dragsholmsparekasse.dk
- [27] Ecology Building Society [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.ecology.co.uk
- [28] Ekobanken [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.ekobanken.se
- [29] EthikBank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.ethikbank.de
- [30] Etika [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.etika.lu
- [31] Etimos [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.etimos.it
- [32] Femu qui [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.femu-qui.com
- [33] FETs [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.fets.org
- [34] Fiare [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.fiare.org
- [35] Folkesparekassen [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.folkesparekassen.dk
- [36] Freie Gemeinschaftsbank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.gemeinschaftsbank.ch
- [37] GLS Gemeinschaftsbank[Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.gls.de
- [38] Groupe Crédal [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.credal.be
- [39] Hea Koostöö [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.heapank.ee
- [40] Hefboom [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.hefboom.be
- [41] HERMES [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.hermes-oesterreich.at
- [42] Charity Bank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.charitybank.org
- [43] Integra Cooperative [Online]. Retrieved March 28, 2017, from [nezjisteno](http://www.nezjisteno.cz)

- [44] Islamic Bank of Britain [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.alrayanbank.co.uk
- [45] JAK Medlemsbank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.jak.se
- [46] Mag [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.magverona.it/
- [47] MagNet Community Bank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.magnetbank.hu
- [48] Merkur Cooperative Bank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.merkur.dk
- [49] Netwerk Vlaanderen [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.netwerkvlaanderen.be nezjištěno
- [50] OekoGeno [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.oekogeno.de
- [51] Oikocredit [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.oikocredit.coop
- [52] Osuuskunta Eko-Osuusraha www.eko-osuusraha.fi
- [53] Reliance Bank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.reliancebankltd.com
- [54] Réseau FA [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.belsif.be
- [55] Shared Interest [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.shared-interest.com
- [56] SIDI [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.sidi.fr
- [57] Sifa [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.franceactive.org
- [58] SKLAD 05 [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.sklad05.si
- [59] Societe financiere de la NEF [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.lanef.com
- [60] Soficatra [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.soficatra.org
- [61] Sowecsom [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.sowecsom.org
- [62] Takuu Säätiö [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.takuusaatio.fi
- [63] Tise [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.tise.pl
- [64] Triodos Bank, triodos.nl [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.triodos.com
- [65] Triodos Bank, triodos.be [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.triodos.be
- [66] Triodos Bank, triodos.co.uk [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.triodos.co.uk
- [67] Triodos Bank, triodos.de [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.triodos.de

[68] Triodos Bank, triodos.es [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.triodos.es

[69] Umweltbank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.umweltbank.de

[70] Unity Trust Bank [Online]. Retrieved March 28, 2017, from www.unity.co.uk

8.4 Přehled odkazů na organizace sdružující instituce zabývající se etickým financováním

[1] EMN. European Microfinance Network [Online]. Retrieved March 28, 2017, from <http://www.european-microfinance.org/>

[2] EMFP, European Microfinance Platform, www.e-mfp.eu,

[3] FEBEA. European Federation Of Ethical And Alternative Banks And Financiers [Online]. Retrieved March 28, 2017, from <http://www.febea.org/>

[4] GABV. The Global Alliance for Banking on Values [Online]. Retrieved March 28, 2017, from <http://www.gabv.org/>

[5] INAISE. International Association of Investors in the Social Economy [Online]. Retrieved March 28, 2017, from <http://inaise.org/>

[6] ISB. Institute for Social Banking [Online]. Retrieved March 28, 2017, from <http://www.social-banking.org/the-institute/>

9. Přílohy

9.1 Přehled tabulek

Tabulka 1 Přehled etických finančních institucí v Evropě

Tabulka 2 Přehled typů evropských etických finančních institucí

Tabulka 3 Přehled oblastí zaměření evropských etických finančních institucí

Tabulka 4 Evropské země s výskytem etických finančních institucí

Tabulka 5 Formy evropských identifikovaných etických finančních institucí

Tabulka 2 Oblasti působení evropských etických finančních institucí

Tabulka 7 Hlavní představitelé evropských etických finančních institucí

Tabulka 8 Základní charakteristiky vybraných evropských etických bank

Tabulka 9 Porovnání výkonnosti evropských udržitelných a konvenčních finančních institucí.

Tabulka 10 Finanční výsledky vybraných etických bank vyjádřené jako % změny mezi lety 2008 a 2009.

9.2 Přehled grafů

Graf 1 Rozvaha a poskytnuté úvěry, v mil. EUR.

Graf 3 Podíl úvěrů k rozvaze, v %.

Graf 3 Čistý zisk vybraných etických institucí, v mil EUR

9.3 Přehled schémat

Schéma 1 Paralelní vývoj konvenčního a etického bankovníctví v Evropě